Powszechny

Dziennik praw krajowych i rządowych

dla

kraju koronnego Galicyi i Lodomeryi wraz z Księstwami Oświecimskiém i Zatorskiém, tudzież z Wielkiém Księstwem Krakowskiém.

Część XLV.

Wydana i rozesłana dnia 5. Kwietnia 1853.

Allgemeines

Landes-Gesetz- und Regierungsblatt

für das

Kronland Galizien und Lodomerien mit den Herzogthümern Auschwitz und Zator und dem Großherzogthume Krakau.

XLV. Stück.

Ausgegeben und versendet am 5. April 1853.

331.

Patent Cesarski z dnia 20. Listopada 1852,

(Dziennik praw Państwa, część LXXIII., nr. 251, wydana dnia 15. Grudnia 1852),

obowiązujący w krajach koronnych: Austryi Niższéj i Wyższéj, Solnogrodu, Styryi, Karyntyi, Krainy, Gorycyi i Gradyski z Istryą, w Mieście Tryeście wraz z jego okręgiem, w Tyrolu i Forarlbergu, w Czechach, Morawii, w Górnym i Dolnym Szląsku, w Galicyi i Lodomeryi z Oświecimem i Zatorem, Krakowem i Bukowiną,

mocą którego wydanym zostaje nowy przepis co do zakresu działania i przynależności sądów w sprawach cywilnych (norma jurysdykcyi cywilnéj) **i stanowi się, iż takowy obowiązywać zacznie w każdym z powyższych krajów w tym samym czasie, w którym urzędy powiatowe, nanowo uorganizować się mające, i inne władze sądowe rozpoczną czynności swoje.**

My Franciszek Józef Piérwszy,
z Bożéj łaski Cesarz Austryacki;

Król Węgierski i Czeski, Król Lombardyi i Wenecyi, Dalmacyi, Kroacyi, Slawonii, Galicyi, Lodomeryi i Illiryi; Król Jerozolimy i t. d.; Arcyksiążę Austryi; Wielki-Książę Toskany i Krakowa; Książę Lotaryngii, Solnogrodu, Styryi, Karyntyi, Krainy i Bukowiny; Wielki Książę Siedmiogrodu; Margrabia Morawii; Książę Górnego i Dolnego Szląska, Modeny, Parmy, Piacency i Gwastalli, Oświecima i Zatora, Cieszyna, Fryjulu, Raguzy i Zadry; uksiążęcony Hrabia Habsburga, Tyrolu, Kiburga, Gorycyi i Gradyski, Książę Trydentu i Bryksenu; Margrabia Górnéj i Dolnéj Łuzacyi i na Istryi; Hrabia Hohenembsu, Feldkirchu, Bregencu, Sonnenberga i t. d.; Pan Tryestu, Kattary i na Marchii Windyjskiéj; Wielki Wojewoda Województwa Serbii i t. d. i t. d.

331.

Kaiserliches Patent vom 20. November 1852,

(im Reichs-Gesetzblatte, LXXIII. Stück, Nro. 251 ausgegeben am 15. Dezember 1852),

wirksam für Oesterreich unter und ob der Enns, Salzburg, Steiermark, Kärnthen und Krain, Görz und Gradiska, Istrien, die Stadt Triest mit ihrem Gebiete, Tirol mit Vorarlberg, Böhmen, Mähren, Ober- und Nieder-Schlesien, Galizien und Lodomerien mit Auschwitz und Zator, Krakau und Bukowina,

wodurch für diese Kronländer eine neue Vorschrift über den Wirkungskreis und die Zuständigkeit der Gerichte in bürgerlichen Rechtsangelegenheiten (Zivil-Jurisdikzions-Norm) erlassen, und bestimmt wird, daß die Wirksamkeit derselben in jedem dieser Kronländer zugleich mit der Wirksamkeit der daselbst neu zu organisirenden Bezirksämter und der übrigen Gerichtsbehörden zu beginnen habe.

Wir Franz Joseph der Erste,

von Gottes Gnaden Kaiser von Oesterreich; König von Hungarn und Böhmen, König der Lombardei und Venedigs, von Dalmazien, Kroazien, Slavonien, Galizien, Lodomerien und Illirien, König von Jerusalem ꝛc.; Erzherzog von Oesterreich; Großherzog von Toskana und Krakau; Herzog von Lothringen, von Salzburg, Steier, Kärnthen, Krain und der Bukowina; Großfürst von Siebenbürgen; Markgraf von Mähren; Herzog von Ober- und Nieder-Schlesien, von Modena, Parma, Piazenza und Guastalla, von Auschwitz und Zator, von Teschen, Friaul, Ragusa und Zara; gefürsteter Graf von Habsburg, von Tirol, von Kyburg, Görz und Gradiska; Fürst von Trient und Brixen; Markgraf von Ober- und Nieder-Lausitz und in Istrien; Graf von Hohenembs, Feldkirch, Bregenz, Sonnenberg ꝛc.; Herr von Triest, von Kattaro und auf der windischen Mark; Großwoiwod der Woiwodschaft Serbien ꝛc. ꝛc.

Postanowiliśmy, po wysłuchaniu Naszych Ministrów i zasiągnieniu zdania Naszéj Rady Państwa, dla niżéj wymienionych krajów koronnych, mianowicie: dla Arcyksięstwa Austryi Niższéj i Wyższéj, dla Księstwa Solnogrodu, Styryi, Karyntyi i Krainy, dla uksiążęconego Hrabstwa Gorycyi i Gradyski z Margrabstwem Istryi, dla miasta Tryestu wraz z okręgiem jego, dla uksiążęconego Hrabstwa Tyrolu z krajem Forarlberga, dla Królestwa Czech, dla Margrabstwa Morawii, dla Księstwa Górnego i Dolnego Szląska, dla Królestw Galicyi i Lodomeryi z Księstwami Oświecimskiém i Zatorskiém, dla Wielkiego Księstwa Krakowskiego i dla Księstwa Bukowiny, wydać niniejszy przepis co do zakresu działania i przynależności sądów w sprawach cywilnych, zgodnie z zasadami urządzenia sądów, objętémi w patencie Naszym z dnia 31. Grudnia 1851 roku; a przeto rozporządziliśmy, co następuje:

Artykuł I.

W każdym kraju koronnym, dla którego przeznaczoną jest niniejsza norma jurysdykcyi, rozpocznie się jéj moc obowiązująca w tym samym czasie, w którym urzędy powiatowe, nowo uorganizować się mające, i inne władze sądowe, rozpoczną czynności swoje.

Artykuł II.

Od tego dnia zacząwszy, nowo uorganizowane sądy powiatowe, sądy powiatowe delegowane miejskie i trybunały piérwszéj instancyi, wymierzać będą sprawiedliwość wedle przepisów, objętych w niniejszéj ustawie dla sądów powiatowych i trybunałów piérwszéj instancyi, nie tylko we wszelkich sprawach spornych i niespornych, które dopiéro wyniesionemi będą, lecz odbiorą także wszelkie sprawy sporne i niesporne, wiszące w sądach dawniejszych według tychże samych przepisów. Tylko procesa, które w czasie przejścia zostały już zainrotulowane w sądach uorganizowanych kolegialnie i obsadzonych sędziami prawnikami, atoliż jeszcze nie rozstrzygnione, tudzież wiszące jeszcze w takichże sądach pertraktacye spadkowe i konkursa, ukończonemi będą przez nowo uorganizowane trybynały piérwszéj instancyi, które wstępują w ich miejsce.

Artykuł III.

W dniu, w którym rozpocznie się działanie prawne sądów, nowo uorganizować się mających w Królestwach Galicyi i Lodomeryi, z Księstwami Zatorskiém i Oświecimskiém, tudzież w Wielkiém Księstwie Krakowskiém i w Księstwie Bukowińskiém, ustaną obecnie w tychże krajach koronnych istniejące sądy patrymonialne i komunalne, sądy szlacheckie, sądy górnicze i substytucye sądów górniczych, sądy handlowe i wekslowe, i wszelkie inne sądy, bądź że

haben nach Vernehmung Unserer Minister und nach Anhörung Unseres Reichsrathes beschlossen, für nachbenannte Kronländer, nämlich: das Erzherzogthum Oesterreich unter und ob der Enns, die Herzogthümer Salzburg, Steiermark, Kärnthen und Krain, die gefürstete Grafschaft Görz und Gradiska mit der Markgrafschaft Istrien, die Stadt Triest mit ihrem Gebiete, die gefürstete Grafschaft Tirol mit dem Lande Vorarlberg, das Königreich Böhmen, die Markgrafschaft Mähren, das Herzogthum Ober- und Nieder-Schlesien, die Königreiche Galizien und Lodomerien mit den Herzogthümern Auschwitz und Zator, das Großherzogthum Krakau und das Herzogthum Bukowina, — die nachstehende mit den in Unserem Patente vom 31. Dezember 1851 ausgesprochenen Grundsätzen über die Gerichtsverfassung in Einklang stehende Vorschrift über den Wirkungskreis und die Zuständigkeit der Gerichte in bürgerlichen Rechtsangelegenheiten zu erlassen; Wir verordnen daher wie folgt:

Artikel I.

In jedem Kronlande, für welches gegenwärtige Jurisdikzions-Norm bestimmt ist, beginnt die Wirksamkeit derselben zugleich mit der Wirksamkeit der daselbst neu zu organisirenden Bezirksämter und der übrigen Gerichtsbehörden.

Artikel II.

Von diesem Tage angefangen haben daher die in jedem dieser Kronländer neu organisirten Bezirksgerichte, städtisch-delegirten Bezirksgerichte und Gerichtshöfe erster Instanz nicht nur in Ansehung aller Rechtsangelegenheiten in und außer Streitsachen, welche neu anhängig gemacht werden, die Gerichtsbarkeit nach den in dem gegenwärtigen Gesetze für die Bezirksgerichte und Gerichtshöfe erster Instanz enthaltenen Vorschriften auszuüben, sondern auch die bei den früheren Gerichten anhängigen Geschäfte in und außer Streitsachen nach eben diesen Vorschriften zu übernehmen. Nur die zur Zeit des Ueberganges bei den daselbst bestandenen, mit rechtskundigen Richtern kollegial-organisirten Gerichten erster Instanz bereits inrotulirten, aber noch nicht entschiedenen Prozesse, anhängigen Verlassenschafts-Abhandlungen und Konkurse sind von den an die Stelle derselben tretenden neu organisirten Gerichtshöfen erster Instanz zu beendigen.

Artikel III.

Mit dem Tage, an welchem die Wirksamkeit der neu zu organisirenden Gerichte in den Königreichen Galizien und Lodomerien mit den Herzogthümern Auschwitz und Zator, in dem Großherzogthume Krakau und dem Herzogthume Bukowina beginnt, haben die in diesen Kronländern bestehenden Patrimonial- und Komunal-Gerichte, Landrechte, Berggerichte und Berggerichts-Substituzionen, Merkantil- und Wechselgerichte und alle übrigen Gerichte, sie mögen die Gerichtsbarkeit bisher in und außer Streit-

wykonywały dotąd sądownictwo w sprawach spornych, bądź w niespornych, a nowe władze sądowe wykonywać zaczną sądownictwo w miarę niniejszéj ustawy.

Artykuł IV.

Względem spraw, które w czasie zaprowadzenia nowych sądów i niniejszéj normy jurysdykcyjnéj, wyniesione będą do sądów dotychczasowych Wielkiego Księstwa Krakowskiego, stosować się należy do patentu cesarskiego z dnia 23. Marca 1852 r. nr 78, wydanego w przedmiocie zaprowadzenia postępowania sądowego austryackiego w tymże kraju, i do szczególnych przepisów, w téj mierze jeszcze wydać się mających.

Artykuł V.

Najwyższy sąd marszałkowski utrzymanym zostanie przy wykonywaniu sądownictwa nad Członkami Cesarskiego Domu, tudzież nad osobami, którym służy prawo eksterytoryalności, lub którym takowe osobnemi rozporządzeniami udzieloném zostało.

Sądownictwo, które tenże sąd wykonywał dawniéj nad innemi osobami, przeniesionêm zostaje do sądów zwyczajnych. Jednakże gdy idzie o dopełnienie czynności sądowéj, w nadwornych cesarskich budynkach lub w pałacach letnich w Wiédniu, lub w najbliższych jego okolicach, lub w innych mieszkaniach Członków Domu Cesarskiego, albo eksterytoryalnych, przeciw osobie tamże mieszkającéj, a sądom zwyczajnym podlegającéj, winny sądy te wezwać o dopełnienie téjże czynności najwyższy sąd marszałkowski, chyba że idzie tylko o doręczenie sądowe.

Artykuł VI.

Norma jurysdykcyi wojskowéj stanowi, które osoby i sprawy należą do sądownictwa wojskowego.

Artykuł VII.

Z dniem, z którym obowiązywać zacznie ustawa niniejsza w tych krajach koronnych, dla których jest wydana, ustaje moc prawa wszystkich dawniejszych przepisów o przynależności sądów w sprawach cywilnych, a mianowicie norma jurysdykcyjna z dnia 18. Czerwca 1850 r. (nr. 237., Dz. pr. Pań.) i zostające z nią w związku rozporządzenie z dnia 28. Czerwca 1850 r. (nr. 254., Dz. pr. P.) o udzielaniu klauzuli wykonawczéj, tudzież norma jurysdykcyjna z dnia 9. Kwietnia 1784 dla Galicyi, tudzież norma jurysdykcyjna z dnia 22. Lutego 1804 r. nr. 654., Zb. ust. cyw. sąd., i z dnia 24. Listopada 1808 r. nr. 869., Zb. ust. cyw. sąd. dla Bukowiny, i statut organiczny dla władz sądowych w Krakowie z dnia 25. Czerwca 1842 r., o ile takowy tyczy się jurysdykcyi, wraz z wszystkiemi do tego odnoszącemi się rozporządzeniami.

sachen ausgeübt haben, aufzuhören, und die neuen Gerichtsbehörden die Gerichtsbarkeit nach Maßgabe des gegenwärtigen Gesetzes auszuüben.

Artikel IV.

Rücksichtlich der zur Zeit der Einführung der neuen Gerichte und der gegenwärtigen Jurisdikzions-Norm in dem Großherzogthume Krakau bei den bisherigen Gerichtsbehörden noch anhängigen Geschäfte ist sich nach dem kaiserlichen Patente vom 23. März 1852, Nr. 78, über die Einführung des österreichischen gerichtlichen Verfahrens in diesem Lande und nach den besonderen, in dieser Beziehung erfließenden Vorschriften zu benehmen.

Artikel V.

Das Obersthofmarschallamt wird in der Ausübung der Gerichtsbarkeit über die Mitglieder des kaiserlichen Hauses und über die Personen, welchen die Exterritorialität zusteht, oder durch besondere Anordnungen eingeräumt wurde, erhalten.

Die von ihm früher über andere Personen ausgeübte Gerichtsbarkeit steht den ordentlichen Gerichten zu. — Jedoch haben diese in dem Falle, wenn in den kaiserlichen Hofgebäuden oder Lustschlössern in Wien, oder in seiner nächsten Umgebung, oder wenn in den sonstigen Wohnungen der Mitglieder des kaiserlichen Hauses oder der Exterritorialen ein gerichtlicher Akt gegen eine in denselben wohnende, den ordentlichen Gerichtsbehörden unterstehende Person vorzunehmen ist, das Obersthofmarschallamt um die Vornahme anzugehen, es wäre denn, daß es sich nur um eine gerichtliche Zustellung handelt.

Artikel VI.

Welche Personen und Rechtsangelegenheiten der Militärgerichtsbarkeit unterstehen, wird durch die Militär-Jurisdikzions-Norm bestimmt.

Artikel VII.

Mit der Wirksamkeit dieses Gesetzes treten alle in den Kronländern, für welche dasselbe erlassen ist, früher bestandenen Bestimmungen über die Gerichtszuständigkeit in bürgerlichen Rechtssachen, insbesondere die Jurisdikzions-Norm vom 18. Juni 1850 (Nr. 237 des Reichs-Gesetzblattes), und die damit in Verbindung stehende Verordnung vom 28. Juni 1850 (Nr. 254 des Reichs-Gesetzblattes), über die Ertheilung von Vollstreckungsklauseln, dann die Jurisdikzions-Norm vom 9. April 1784 für Galizien, jene vom 22. Februar 1804, Nr. 654 der J. G. S. und 24. November 1808, Nr. 869 der J. G. S. für die Bukowina, und das organische Statut für die Gerichtsbehörden in Krakau vom 25. Jänner 1842, soweit dasselbe die Jurisdikzion betrifft, sammt allen hierauf sich beziehenden Verordnungen außer Kraft.

Artykuł VIII.

Od owéj chwili znosi się także w Galicyi i Lodomeryi, w Krakowie i w Bukowinie wszelkie postanowienia o przynależności sądów, odnoszące się do przywileju fiskusa i do innych przywilejów. Tylko w sporach, wynikłych z kontraktów, zawartych przed dniem, w którym niniejsza ustawa obowiązywać zacznie, podlegać będzie fiskus nietylko jako pozwany, lecz także jako powód sądom tego miejsca, w którém się znajduje urząd fiskalny, do jego zastępstwa powołany.

Artykuł IX.

Również znosi się w tych krajach koronnych wszelkie ustawy, dotyczące rozmaitego oceniania osób, należących do różnych krajów koronnych. Ustawa zatem niniejsza zastósowaną będzie także i do osób należących do Węgier, Kroacyi, Slawonii, Siedmiogrodu, Województwa Serbskiego i Banatu Temeskiego, przebywających w tych krajach koronnych, w ten sam sposób jak do osób należących do innych krajów koronnych. Jedynie tylko w razie pertraktacyi spadków osób, należących do takowych krajów koronnych, obowiązywać będzie aż do dalszego rozporządzenia i na przyszłość jeszcze to, co rozporządzoném jest w postanowieniu Naszém z dnia 17. Czerwca 1850 r. (nr. 242 Dz. pr. P.).

Artykuł X.

W innych krajach koronnych, dla których wydaną jest niniejsza ustawa, zaprowadzone zostały zasady w art. VIII. i IX., co do przynależności fiskusa i osób, należących do Węgier, Kroacyi, Slawonii i Województwa Serbskiego, Banatu Temeskiego i Siedmiogrodu, objęte patentem z dnia 18. Czerwca 1850 r. (nr. 237., Dz. pr. P.), i takowe pozostaną téż i nadal w swéj mocy.

Artykuł XI.

Konsulaty cesarsko-austryackie, będące za granicą, wykonywać będą sądownictwo sobie przydzielone także i nadal według szczególnych przepisów.

Artykuł XII.

Traktaty, jakie pod względem sądownictwa istnieją z Państwami obcemi, nie ulegają żadnéj zmianie przez ustawę niniejszą.

Artykuł XIII.

Nasz Minister Sprawiedliwości poleconém sobie ma wykonanie niniejszego patentu.

Artikel VIII.

Von diesem Zeitpunkte angefangen werden daher auch in Galizien und Lodomerien, in Krakau und in der Bukowina alle auf das Privilegium des Fiskus und auf andere Privilegien sich gründende Bestimmungen über die Zuständigkeit der Gerichte aufgehoben. Nur in den aus Verträgen, welche vor dem Tage der Wirksamkeit dieses Gesetzes geschlossen worden sind, entspringenden Streitigkeiten untersteht der Fiskus nicht nur als Geklagter, sondern auch als Kläger den Gerichten des Ortes, an welchem das zu seiner Vertretung berufene Fiskalamt seinen Sitz hat.

Artikel IX.

Auf gleiche Weise werden auch in diesen Kronländern alle diejenigen Gesetze außer Kraft gesetzt, welche auf eine verschiedene Beurtheilung der Angehörigen verschiedener Kronländer Bezug haben. Demnach wird das gegenwärtige Gesetz auch auf die in diesen Kronländern sich aufhaltenden Angehörigen von Ungarn, Kroazien, Slavonien, Siebenbürgen, der Woiwodschaft Serbien und des Temeser Banates, wie auf die Angehörigen anderer Kronländer anzuwenden seyn. Nur hinsichtlich der Abhandlung der Verlassenschaften von Angehörigen solcher Kronländer hat bis auf weitere Verfügung noch forthin dasjenige zu gelten, was darüber in Unserer Entschließung vom 17. Juni 1850 (Nr. 242 des Reichs-Gesetzblattes) verordnet ist.

Artikel X.

In den übrigen Kronländern, für welche das gegenwärtige Gesetz erlassen ist, sind die in den Artikeln VIII und IX enthaltenen Grundsätze hinsichtlich der Gerichtszuständigkeit des Fiskus und der Angehörigen von Ungarn, Kroazien, Slavonien, der Woiwodschaft Serbien, des Temeser Banates und von Siebenbürgen bereits durch das Patent vom 18. Juni 1850 (Nr. 237 des Reichs-Gesetzblattes) in Wirksamkeit gesetzt worden, und haben auch fernerhin daselbst in Kraft zu bleiben.

Artikel XI.

Von den im Auslande befindlichen kaiserlich-österreichischen Konsulaten ist die ihnen zugewiesene Gerichtsbarkeit auch noch fernerhin nach den besonderen Vorschriften auszuüben.

Artikel XII.

Die auf die Gerichtsbarkeit sich beziehenden Bestimmungen der mit auswärtigen Staaten bestehenden Verträge werden durch dieses Gesetz nicht berührt.

Artikel XIII.

Unser Minister der Justiz ist mit dem Vollzuge dieses Patentes beauftragt.

Dan w Naszém Cesarskiém głównem i stołecznem mieście Wiédniu dnia dwudziestego Listopada, roku tysiąc ośmset pięćdziesiątego drugiego, panowania Naszego w roku czwartym.

Franciszek Józef m. p.

Hr. Buol-Schauenstein m. p. **Krauss** m. p.

Z Najwyższego rozkazu:

Ransonnet m. p.

Ustawa,

stanowiąca zakres działania i przynależność sądów w sprawach cywilnych dla Austryi Niższéj i Wyższéj, dla Solnogrodu, Styryi, Karyntyi, Krainy, Gorycyi, Gradyski, Istryi, Tryestu, Tyrolu i Forarlberga, dla Czech, Morawii, Szlaska, tudzież dla Galicyi wraz z Krakowem i Bukowiną.

Rozdział I.

O sądownictwie w ogólności.

§. 1.

O dochodzeniu właściwości sądu.

Każdy sąd winien zaraz przy rozpoczęciu sprawy tak spornéj, jakoteż niespornéj, dochodzić ściśle, czy jest właściwym tak co do osób, jakoteż co do przedmiotu; a przeto jeżeli znajdzie, iż oczywiście nie jest właściwym w téj sprawie, lub téż, iż stosownie do szczególnych przepisów postępowanie sądowe w ogóle nie ma miejsca, odrzucić podanie stron z urzędu.

§. 2.

Jeżeli w sprawach spornych według tego co powód przywodzi, sądownictwo uzasadnionem się okaże, a twierdzenia powoda nie są dokładnie sądowi jako fałszywe wiadome, sąd przyjmie podanie, i zostawi pozwanemu wnieść ekscepcyę niewłaściwości sądu (§. 48).

Gegeben in Unserer Haupt- und Residenzstadt Wien den zwanzigsten November Eintausend achthundert zweiundfünfzig, Unserer Reiche im vierten Jahre.

Franz Joseph m. p.

Gr. Buol-Schauenstein m. p. **Krauß** m. p.

Auf Allerhöchste Anordnung

Ransonnet m. p.

Gesetz

über den

Wirkungskreis und die Zuständigkeit der Gerichte in bürgerlichen Rechtssachen für Oesterreich unter und ob der Enns, Salzburg, Steiermark, Kärnthen, Krain, Görz, Gradiska, Istrien, Triest, Tirol und Vorarlberg, Böhmen, Mähren und Schlesien, dann Galizien sammt Krakau und der Bukowina.

Erstes Hauptstück.

Von der Gerichtsbarkeit im Allgemeinen.

§. 1.

Prüfung der Zuständigkeit.

Jedes Gericht hat sogleich bei dem Beginne eines Geschäftes in oder außer Streitsachen seine Zuständigkeit sowohl hinsichtlich der Personen, als des Gegenstandes sorgfältig zu prüfen, und daher in Fällen, wo es dieselbe offenbar nicht gegründet findet, oder zufolge besonderer Vorschriften ein gerichtliches Verfahren überhaupt nicht Statt hat, die Parteien von Amtswegen zurückzuweisen.

§. 2.

In sofern in Streitsachen die Gerichtsbarkeit nach den Angaben des Klägers begründet erscheint, und diese nicht schon dem Gerichte als unrichtig genau bekannt sind, ist das Gesuch anzunehmen, und dem Geklagten zu überlassen, die Einwendung des nicht gehörigen Gerichtsstandes anzubringen (§. 48).

W sprawach niespornych i przy otworzeniu konkursu, sędzia winien z urzędu dochodzić okoliczności, od których zawisła właściwość sądu, a w razie potrzeby, zażądać od osób w tém interesowanych, bliższego w téj mierze wyjaśnienia.

§. 3.

Spory o właściwość sądu, a) sądów austryackich między sobą;

Spory o przynależność sądownictwa, zachodzące między sądami piérwszéj instancyi, jeżeli oba podlegają temu samemu sądowi wyższemu, tenże sąd rozstrzygać ma.

Jeżeli każdy z sądów spierających się podlega innemu sądowi wyższemu, natenczas obadwa sądy wyższe w porozumieniu spór rozstrzygnąć winny. Jeżeli między niemi porozumienie nie nastąpi, lub gdy między dwoma sądami wyższemi powstanie spór o własną ich przynależność, wówczas rozstrzyga najwyższy trybunał sądowy.

Wykonanie sądownictwa nie powinno być tymczasem wstrzymane, lecz sąd, który w téj sprawie piérwszy czynność rozpoczął, winien postępowanie prowadzić daléj aż do rozstrzygnienia sporu.

§. 4.

b) ze sądami Państw obcych;

Jeżeli sąd Państwa obcego zaprzecza sądowi austryackiemu przynależności względem osoby, należącéj do Państwa obcego, lub względem obcego majątku, natenczas sąd tutejszy nie może prowadzić postępowania daléj, jak tylko o ile to jest potrzebném ze względów publicznych, albo dla zabespieczenia praw prywatnych. Tenże winien będzie przypadek taki wraz z wszystkiemi aktami przez sąd wyższy przedłożyć najwyższemu trybunałowi sądowemu, który go wraz z swoją opinią przedłoży Ministerstwu Sprawiedliwości.

§. 5.

c) między władzami sądowemi i administracyjnemi.

Jeżeli między władzami sądowemi i administracyjnemi powstanie wątpliwość co do przynależności, wówczas należy zachować istniejące w téj mierze przepisy.

§. 6.

O trwaniu przynależności.

Każdy sąd pozostanie właściwym w sprawach, które się w nim rozpoczęły sposobem prawnym, aż do ich ukończenia, chociażby strony interesowane w ciągu procesu przeszły pod inne sądownictwo.

§. 7.

O uchyleniu i delegacyi.

W których przypadkach uchylić można sąd zwyczajnie właściwy, o tém stanowi prawo organiczne dla władz sądowych. W takich przypadkach sąd

In nicht streitigen Rechtsangelegenheiten und bei der Eröffnung eines Konkurses hat der Richter die Verhältnisse, welche die Zuständigkeit bestimmen, von Amtswegen zu untersuchen, und nöthigenfalls von den Betheiligten die nähere Aufklärung darüber zu fordern.

§. 3.

Streitigkeiten über dieselbe: a) zwischen österreichischen Gerichtsbehörden unter einander;

Streitigkeiten über die Gerichtszuständigkeit zwischen Gerichtsbehörden erster Instanz unter einander hat, wenn beide Gerichte dem nämlichen Obergerichte unterstehen, dieses zu entscheiden.

Ist jedes der streitenden Gerichte einem anderen Obergerichte unterworfen, so ist von den beiden vorgesetzten Obergerichten einverständlich zu entscheiden. Kommt zwischen denselben kein Einverständniß zu Stande, oder entsteht zwischen zwei Obergerichten ein Streit über ihre eigene Zuständigkeit, so kommt die Entscheidung dem obersten Gerichtshofe zu.

Die Rechtspflege darf indessen nicht aufgehalten werden, sondern das Gericht, welches in dieser Angelegenheit zuerst eingeschritten ist, hat das Verfahren bis zur Entscheidung des Streites fortzusetzen.

§. 4.

b) mit Gerichten auswärtiger Staaten;

Wenn die Zuständigkeit eines österreichischen Gerichtes in Bezug auf einen fremden Staatsangehörigen oder fremdes Vermögen von dem Gerichte des auswärtigen Staates bestritten wird, so kann der inländische Richter das Verfahren nicht weiter fortsetzen, als so weit es aus öffentlichen Rücksichten, oder zur Sicherung der Privatrechte erforderlich ist. Er hat den Fall sammt allen Akten durch das Obergericht dem obersten Gerichtshofe vorzulegen, welcher dieselben mit seinem Gutachten an das Justizministerium leitet.

§. 5.

c) zwischen Gerichts- und Verwaltungsbehörden.

Wenn zwischen Gerichts- und Verwaltungsbehörden über die Zuständigkeit ein Zweifel entsteht, so sind hierüber die bestehenden Vorschriften zu beobachten.

§. 6.

Dauer der Gerichtszuständigkeit.

Jedes Gericht bleibt in Rechtsangelegenheiten, welche rechtmäßiger Weise bei demselben anhängig gemacht worden sind, bis zu deren Beendigung zuständig, wenn auch während der Verhandlung die Betheiligten unter eine andere Gerichtsbarkeit gekommen wären.

§. 7.

Ablehnung und Delegazion.

In welchen Fällen ein sonst zuständiges Gericht abgelehnt werden könne, bestimmt das organische Gesetz für die Gerichtsstellen. In diesen Fällen hat das Ober-

wyższy, na żądanie jednéj albo drugiéj strony, lub na relacyę sądu, który swego sądownictwa wykonywać nie może, zadeleguje sąd inny.

§. 8.

Także i oprócz przypadku, gdy zachodzi przeszkoda prawna, pozostawioném jest sądowi wyższemu, jeżeli uzna to za stósowne, zamiast jednego sądu jemu podległego, zadelegować inny sąd swego okręgu.

§. 9.

Objętość przynależności.

Każdy sąd ma prawo przeprowadzić sam wykonanie rozporządzeń swoich w całéj rozciągłości obrębu swego jurysdykcyjnego. Tylko wykonanie rozporządzeń sądowych pod względem dóbr nieruchomych, pozostanie przy sądach wskazanych w §§. 49., 50. i 51. W których nareszcie sądach należy w sprawach spornych żądać egzekucyi, rozprawiać i rozstrzygać spory, w ciągu egzekucyi zachodzące, o tém stanowią przepisy, wydane co do postępowania wykonawczego (§§. 69—72).

§. 10.

Ograniczenie przynależności na okrąg sądowy.

Zewnątrz własnego swego okręgu sądowego nie może sędzia sam żadnéj wykonywać czynności. Jednakże sądy innych okręgów jurysdykcyjnych obowiązane są na żądanie sędziego, u którego wisi rzecz, dopełniać rozporządzeń jego.

§. 11.

O poleceniu pojedynczych czynności innym sądom.

Nawet w takich sprawach, których dopełnić sędzia sam byłby upoważnionym, winien jest zawezwać pomocy innych sądów, jeżeli przez to tok sprawy stósownie ułatwionym i niepotrzebne koszta uniknionemi być mogą. W szczególności winny trybunały sądowe piérwszéj instancyi polecać sądom powiatowym w ich okręgu się znajdującym dopełnienie wydanych przez się rozporządzeń, jeżeli to służy do ułatwienia stronom.

Sąd zaś może polecać innym władzom pojedyncze tylko czynności urzędowe, nigdy zaś ostatecznego rozsądzenia sprawy.

§. 12.

O rozciągłości sądownictwa trybunałów piérwszéj instancyi, urzędów powiatowych, jako sądów powiatowych, i sądów powiatowych delegowanych miejskich.

Zupełne sądownictwo w piérwszéj istancyi wykonywaném będzie przez trybunały i urzędy powiatowe jako sądy powiatowe. Trybunały piérwszéj instancyi, wykonywać będą sądownictwo w dalszym okręgu swoim, t. j. w całym sobie przekazanym obrębie, tylko w przypadkach §fu 14., i innych w niniéjszéj ustawie wyraźnie wyszczególnionych przypadkach, mianowicie w onychże §§. 32, 49 *a*, 50 *a*, 60, 65, 66, 70, 73, 75, 76, 78, 84, 88, gdy zaś w ściślejszym ich okręgu, t. j. w miejscach ich siedziby w miastach wraz z okolicami przydzie-

gericht über Ansuchen der einen oder der anderen Partei, oder auf Anzeige des Gerichtes, welches seine Gerichtsbarkeit auszuüben gehindert ist, ein anderes Gericht zu delegiren.

§. 8.

Auch außer dem Falle eines gesetzlichen Hindernisses ist es dem Ermessen des Obergerichtes überlassen, aus Gründen der Zweckmäßigkeit anstatt eines ihm untergeordneten Gerichtes, ein anderes Gericht seines Sprengels zu delegiren.

§. 9.

Umfang der Zuständigkeit.

Jedes Gericht ist seine Verfügungen in dem Umfange seines Jurisdikzions-Bezirkes auch selbst in Vollzug zu setzen berechtiget. Nur der Vollzug gerichtlicher Verfügungen in Ansehung unbeweglicher Güter bleibt den in den §§. 49, 50 und 51 bestimmten Gerichten vorbehalten. Bei welchen Gerichten übrigens in Streitsachen die Exekuzion anzusuchen, und die im Laufe der Exekuzion vorkommenden Streitigkeiten zu verhandeln und zu entscheiden seien, wird durch die Vorschriften über das Vollstreckungsverfahren (§§. 69—72) bestimmt.

§. 10.

Beschränkung der Zuständigkeit auf den Gerichtsbezirk.

Außer seinem Gerichtsbezirke kann der Richter keine Handlung der Gerichtsbarkeit selbst vornehmen. Doch sind die Gerichte anderer Jurisdikzions-Bezirke auf Ersuchen des Richters, bei welchem die Sache anhängig ist, die Verfügungen desselben zu vollziehen schuldig.

§. 11.

Uebertragung einzelner Geschäfte an andere Gerichte.

Auch in Geschäften, die der Richter selbst vorzunehmen berechtiget wäre, hat er andere Gerichte um ihren Beistand anzugehen, wenn dadurch die zweckmäßige Behandlung der Sache erleichtert, oder unnützer Kostenaufwand vermieden werden kann. Insbesondere haben daher die Gerichtshöfe erster Instanz den Vollzug der von ihnen erlassenen Verfügungen, in soferne es zur Erleichterung der Parteien gereicht, durch die in ihrem Sprengel befindlichen Bezirksgerichte zu bewirken.

Ein Gericht kann aber anderen Behörden nur einzelne Amtsverrichtungen, nie die endliche Entscheidung einer Rechtsangelegenheit übertragen.

§. 12.

Umfang der Gerichtsbarkeit der Gerichtshöfe erster Instanz, der Bezirksämter als Bezirksgerichte und der städtisch-delegirten Bezirksgerichte.

Die gesammte Gerichtsbarkeit wird in erster Instanz von den Gerichtshöfen und von den Bezirksämtern als Bezirksgerichten ausgeübt. Die Gerichtshöfe erster Instanz haben in ihrem weiteren Sprengel, d. i. in dem ganzen ihnen zugewiesenen Gebiete die Gerichtsbarkeit nur in den im §. 14 und anderen in diesem Gesetze, insbesondere in den §§. 32, 49 a), 50 a), 60, 65, 66, 70, 73, 75, 76, 78, 84, 88 ausdrücklich angegebenen Fällen auszuüben, während ihnen in ihrem engeren Sprengel, d. i. an ihrem Standorte in den Städten und dem denselben zugewiesenen Um-

lonemi, należéć będzie do nich całe sądownictwo z wyjątkiem spraw zostawionych sądom powiatowym tamże ustanowionym.

Jak dalece zakres działania zostawiono sądom powiatowym będącym w miejscu, gdzie trybunały piérwszéj instancyi mają siedzibę swoję, o tém stanowią §§. 15, 37, 46, 55, 69, 77, 83 i 92; sądy te będą miały nazwę sądów powiatowych delegowanych miejskich, dla rozróżnienia ich od sądów powiatowych w ogólności.

Rozdział II.

O sądownictwie w sprawach spornych.

I. W postępowaniu wyrokowém.

I. O sądzie osobistym.

§. 13.

a) Ogólnym.

W powszechności wszelkie skargi wynoszone być winny do tego sądu powiatowego, lub do trybunału piérwszéj instancyi, w którego okręgu pozwany ma zwyczajne zamieszkanie swoje w czasie, w którym skarga wyniesioną została.

§. 14.

Trybunałom piérwszéj instancyi pozostawione są do rozstrzygania:

a) sprawy, w których idzie o unieważnienie albo o rozwiązanie małżeństwa, albo o seperacyę małżonków od stołu i łoża, bez spólnego ich zezwolenia. Prośby o pozwolenie tymczasowego osobnego mieszkania dla strony zagrożonéj i o nakaz sądowy wydać się mający jednemu z małżonków, aby dostarczył drugiemu utrzymania przyzwoitego, wyniesione być mogą albo przed trybunał piérwszéj instancyi, powołany do rozprawy w rzeczy głównéj, albo przed sąd osobisty małżonków.

b) skargi, wyniesione przeciw fiskusowi, przeciw gminom świeckim i duchownym, kościołom, beneficyom, fundacyom i wszelkim zakładom do celów publicznych (§. 23—25), jeżeli nie należą do sądu osobnego (§. 31 i n.), do sądu kauzalnego lub do instancyi realnéj.

c) skargi przeciw posiadaczom dóbr nieruchomych tabularnych, albo ze związku gminnego wyłączonych, jeżeli skarga nie należy do sądu osobnego (§. 35 i n.), do sądu kauzalnego lub instancyi realnéj;

d) spory w sprawach lenniczych (§. 39);

e) skargi w sprawach fideikomisowych (§. 38).

Właściwym trybunałem piérwszéj instancyi jest co do spraw, wyszczególnionych

kreise die gesammte Gerichtsbarkeit mit Ausnahme jener Rechtsangelegenheiten zusteht, die den daselbst bestellten Bezirksgerichten vorbehalten sind.

Welcher Wirkungskreis den am Sitze der Gerichtshöfe erster Instanz bestellten Bezirksgerichten vorbehalten ist, bestimmen die §§. 15, 37, 46, 55, 69, 77, 83 und 92, und dieselben werden zum Unterschiede von den Bezirksgerichten im Allgemeinen mit dem Ausdrucke „städtisch-delegirte Bezirksgerichte" bezeichnet.

Zweites Hauptstück.

Von der Gerichtsbarkeit in Streitsachen.

I. Im Erkenntniß-Verfahren.

1. Persönlicher Gerichtsstand.

§. 13.

a) Allgemeiner:

Alle Klagen sind in der Regel bei demjenigen Bezirksgerichte oder Gerichtshofe erster Instanz anzubringen, in dessen Sprengel der Geklagte zur Zeit der Anbringung der Klage seinen ordentlichen Wohnsitz hat.

§. 14.

Der Entscheidung der Gerichtshöfe erster Instanz sind vorbehalten:

a) die Rechtsangelegenheiten, in denen es sich um die Ungiltig-Erklärung oder Auflösung einer Ehe, oder um die nicht einverständliche Scheidung von Tisch und Bett handelt. Gesuche um die vorläufige Bewilligung eines abgesonderten Wohnortes für den gefährdeten Theil, und um den Auftrag an den anderen Ehegatten zur Entrichtung des anständigen Unterhaltes, können entweder bei dem zur Verhandlung in der Hauptsache berufenen Gerichtshofe erster Instanz, oder bei dem persönlichen Gerichtsstande der Ehegatten angebracht werden;

b) Klagen, welche gegen den Fiskus, weltliche und geistliche Gemeinden, Kirchen, Pfründen, Stiftungen und alle Anstalten zu öffentlichen Zwecken (§§. 23—25) gerichtet sind, in soweit sie nicht einem besonderen Gerichtsstande (§. 31 und fgg.), einem Kausalgerichte oder der Real-Instanz angehören;

c) Klagen gegen Besitzer landtäflicher, oder vom Gemeindeverbande ausgeschiedener unbeweglicher Güter, wofern die Klage nicht vor einen besonderen Gerichtsstand (§. 31 und fgg.), vor ein Kausalgericht oder die Real-Instanz gehört;

d) Lehensstreitigkeiten (§. 39);

e) Klagen in Fideikommis-Angelegenheiten (§. 38).

Der zuständige Gerichtshof erster Instanz in den Fällen

pod *a)*, ten trybunał, w którego okręgu małżonkowie mieli ostatnie spólne zamieszkanie swoje; zaś co do spraw

pod *b)* i *c)*, ten trybunał pierwszéj instancyi, w którego okręgu strona pozwana, w czasie wyniesionéj skargi ma zamieszkanie swoje.

§. 15.

Sądom powiatowym delegowanym miejskim należy się sądownictwo osobiste.

a) We wszystkich sporach o pewne sumy pieniężne, które bez procentów i innych należytości bocznych nie przenoszą 500 złr.; tudzież we wszystkich sporach o inne przedmioty, jeżeli powód wyraźnie oświadcza, iż zamiast nich przyjmie sumę pieniężną, która bez procentów i należytości bocznych nie przenosi 500 złr. m. k. Kwotę długu obliczać należy według sumy, któréj zapłacenie w skardze jest żądaném, chociażby było więcéj powodów lub pozwanych, albo żądano zapadłych kwot bieżących procentów lub rent. Jednakże w tym ostatnim przypadku służy sądownictwo sądowi powiatowemu delegowanemu miejskiemu wtenczas tylko, jeżeli pozwany zaprzecza żądanych procentów lub rent, nie zaś samego prawa, na mocy którego owe dochody pobiérane bywają, chociażby owe prawo przenosiło 500 złr. m. k. Jeżeli w takim przypadku samoż prawo zaprzeczoném zostaje, natenczas sąd powiatowy delegowany miejski odesłać winien skargę wraz z dalszą rozprawą właściwemu trybunałowi piérwszéj instancyi do dalszego jéj przeprowadzenia.

Równie nie może być wyniesioną skarga przed sąd powiatowy delegowany miejski w tym przypadku, gdy powód żąda części kapitału, przenoszącego sumę 500 złr. m. k., albo przewyżkę, jaka wynika z porównania kilku pretensyj, służących stronom obudwóm.

b) We wszystkich sporach o uznanie prawa użytkowania, lub pobiérania świadczeń powtarzających się, jeżeli pojedyncza renta roczna, lub kwota pieniężna, którą powód zamiast niéj przyjąć oświadcza, przy dochodach lub świadczeniach wieczystych nie przenosi 25 złr. m. k., przy takich zaś, które na życie osoby są ograniczone, lub co do trwania swego nie są określone, nie przenosi 50 złr. m. k.

Bez względu na kwotę:

c) We wszelkich sporach, między najmującym i w najem puszczającym, wynikłych ze stosunku najmu rzeczy ruchomych lub mieszkań, lub innych lokalności, tudzież w sporach o zwrot dóbr wydzierżawionych lub wypuszczonych za czynsz w płodach (§. 2103 p. k. u. c.), z powodu, iż upłynął czas w kontrakcie zakreślony;

a) ist derjenige, in dessen Sprengel die Ehegatten ihren letzten gemeinschaftlichen Wohnsitz hatten, in den Fällen

b) und c) ist es jener Gerichtshof erster Instanz, in dessen Sprengel zur Zeit der Klage-Anbringung der geklagte Theil seinen Wohnsitz hat.

§. 15.

Den städtisch-delegirten Bezirksgerichten kommt die Personal-Gerichtsbarkeit zu:

a) in allen Streitsachen über bestimmte Geldsummen, welche ohne Zinsen und andere Nebengebühren 500 fl. K. M. nicht übersteigen und in allen Streitigkeiten über andere Gegenstände, wenn der Kläger anstatt derselben eine Geldsumme ausdrücklich anzunehmen sich erbietet, welche ohne Zinsen und Nebengebühren 500 fl. K. M. nicht übersteigt. Der Betrag der Schuld wird nach der Summe, auf deren Bezahlung in der Klage das Begehren gestellt ist, berechnet, wenn auch der Kläger oder der Geklagten mehrere sind, oder die verfallenen Beträge fortlaufender Zinsen oder Renten gefordert werden. Doch steht im letzteren Falle die Gerichtsbarkeit dem städtisch-delegirten Bezirksgerichte nur dann zu, wenn bloß die eingeforderten Zinsen oder Renten bestritten werden, nicht aber das Recht selbst, voraus der Bezug derselben hergeleitet wird, von dem Belangten streitig gemacht wird, obgleich dieses Recht die Summe von 500 fl. K. M. übersteigt. Wird jedoch in diesem Falle das Recht selbst bestritten, so hat das städtisch-delegirte Bezirksgericht die Klage sammt der weiteren Verhandlung dem zuständigen Gerichtshofe erster Instanz zur Fortsetzung derselben zu übermitteln.

Ebenso wenig kann die Klage bei dem städtisch-delegirten Bezirksgerichte angebracht werden, wenn der Kläger einen Theil einer 500 fl. übersteigenden Kapitalsschuld oder den Ueberschuß fordert, welcher sich aus der Vergleichung mehrerer beiden Theilen zustehenden Forderungen ergeben soll.

b) Ueber alle Klagen auf Anerkennung des Rechtes auf einen Fruchtgenuß, oder zum Bezuge wiederkehrender Leistungen, wenn eine einzelne Jahresrente oder der Geldbetrag, welchen der Kläger anstatt derselben anzunehmen sich bereit erklärt, bei Erträgnissen oder Leistungen auf immerwährende Zeiten 25 fl. K. M., bei solchen aber, welche auf die Lebenszeit einer Person eingeschränkt, oder sonst in ihrer Dauer ungewiß sind, 50 fl. K. M. nicht übersteigt.

Ohne Rücksicht auf den Betrag:

c) In allen Streitigkeiten zwischen dem Miether und Vermiether aus dem Miethverhältnisse über bewegliche Gegenstände, oder über Wohnungen und andere Räume, dann in den Streitigkeiten über die Zurückstellung verpachteter, oder gegen einen Zins in Früchten (§. 1103 a. b. G. B.) überlassener Güter wegen Ablaufes der im Kontrakte festgesetzten Zeit;

d) we wszystkich sporach, wynikłych z kontraktów służb i robót najemnych, między nauczycielami prywatnymi, służącymi i ich służbodawcami, tudzież między profesyonistami i dzierżycielami fabryk z jednéj a ich czeladnikami, chłopcami i wyrobnikami z drugiéj strony;

e) we wszystkich sporach między gospodarzami, szyprami i woźnicami z jednéj, a ich gośćmi, podróżnymi i oddawcami z drugiéj strony, odnoszących się do ich wzajemnych obowiązków i odpowiedzialności piérwszych za rzeczy przyjęte przez nich lub ich sługi do zachowania, a to, jeżeli nie ma miejsca sądownictwo sądu handlowego lub morskiego.

§. 16.

Miejsce, w którém kto osiadł w udowodnionym lub z okoliczności jawnie się wykazującym zamiarze, ażeby tam stale przebywał, jest zwyczajném jego zamieszkaniem.

§. 17.

Jeżeli kto na przemian w różnych zamieszkuje miejscach, powód będzie miał wybór sądu, do którego skargę wynieść zechce.

§. 18.

Podróżni i inne osoby, przebywający w jakiém miejscu tymczasowo tylko, mogą być pozywanymi o dopełnienie obowiązków, w téмże miejscu na siebie przyjętych, przed tym także sądem, w którego okręgu to miejsce leży, jak długo się tamże znajdują.

Przynależność osób, nie mających nigdzie zamieszkania stałego, stosuje się według miejsca, w którém chwilowo przebywają.

§. 19.

Sąd osobisty małżonka jest także sądem osobistym małżonki jego; sąd pełnoletnich, wdów i żon rozłączonych stosuje się do ich zamieszkania własnego.

§. 20.

Pod sąd ojca należą także dzieci stojące pod jego władzą ojcowską, czy to spłodzone w małżeństwie, czy legitymowane, lub adoptowane.

Pod tym sądem zostają one nawet i po śmierci ojca, lub po odebraniu mu władzy ojcowskiéj, dopóki nie dostąpią wolnego zarządu majątkiem swoim.

§. 21.

Dzieci z nieprawego łoża należą pod sąd matki. Jeżeli dziécię nieprawego łoża lub podrzutek zamieszczone zostało kosztem zakładu publicznego w tymże lub zewnątrz takowego, natenczas należy pod sąd tegoż zakładu.

d) in allen aus Dienst- und Lohnverträgen entstehenden Streitigkeiten zwischen Privatlehrern, Dienstbothen nnd ihren Dienstgebern, dann zwischen Gewerbsleuten und Werksbesitzern einerseits, und ihren Gesellen, Lehrjungen und Arbeitern andererseits;

e) in allen zwischen Wirthen, Schiffern und Fuhrleuten einerseits und ihren Gästen, Reisenden und Aufgebern andererseits entstehenden Streitigkeiten über ihre gegenseitigen Verbindlichkeiten und die Haftung der Ersteren für die von ihnen oder ihren Dienstleuten in Verwahrung übernommenen Sachen, insbesondere, in sofern nicht die Gerichtsbarkeit des Handels- oder Seegerichtes eintritt.

§. 16.

Der Ort, wo sich Jemand in der erweislichen, oder aus den Umständen deutlich hervorgehenden Absicht niedergelassen hat, daselbst seinen bleibenden Aufenthalt zu nehmen, ist sein ordentlicher Wohnsitz.

§. 17.

Wenn Jemand abwechselnd an verschiedenen Orten wohnt, so steht dem Kläger die Wahl frei, wo er die Klage anbringen wolle.

§. 18.

Reisende und andere Personen, welche sich an einem Orte nur vorübergehend aufhalten, können wegen Verbindlichkeiten, die sie an diesem Orte auf sich genommen haben, auch bei dem Gerichte belangt werden, in dessen Sprengel sich dieser Ort befindet, so lange sie daselbst anwesend sind.

Die Zuständigkeit über Personen, welche nirgends einen beständigen Aufenthalt haben, richtet sich nach dem Orte ihres zeitweiligen Aufenthaltes.

§. 19.

Der persönliche Gerichtsstand des Mannes gilt auch für seine Ehegattin. Der Gerichtsstand großjähriger Witwen und gerichtlich geschiedener Ehegattinnen richtet sich nach ihrem eigenen Wohnsitze.

§. 20.

Dem Gerichtsstande des Vaters folgen auch die unter seiner väterlichen Gewalt stehenden Kinder, sie mögen in der Ehe erzeugt, legitimirt oder adoptirt seyn.

Sie bleiben unter diesem Gerichtsstande selbst nach dem Tode des Vaters, oder nach dessen Enthebung von der väterlichen Gewalt, bis sie die freie Verwaltung ihres Vermögens erlangt haben.

§. 21.

Die unehelichen Kinder folgen dem Gerichtsstande ihrer Mutter. Ist ein uneheliches oder Findelkind auf Kosten einer öffentlichen Anstalt in oder außer derselben untergebracht, so untersteht es dem Gerichtsstande derselben.

§. 22.

Zamieszkanie służbodawcy uważać należy także za zamieszkanie sług jego, żyjących z nim razem w spólném gospodarstwie, jeżeli mają wolny zarząd majątku swego.

§. 23.

Fiskus podlega jako pozwany w tych przypadkach, w których przynależność stosuje się do zamieszkania, temu sądowi, w którego okręgu znajduje się siedziba urzędowa prokuratoryi finansowéj, lub jeżeli osobném ogłoszeniem ustanowionym jest w pewnym okręgu zastępca fiskalny, temu sądowi, w którego okręgu znajduje się siedziba urzędowa tegoż zastępcy.

§. 24.

Gminy podlegają sądom, w których okręgu znajduje się siedziba urzędowa przełożonego gminy.

§. 25.

Gminy duchowne, kościoły, beneficya, fundacye i wszelkie zakłady, poświęcone celom publicznym, jakoto: uniwersytety, domy ubogich, szpitale, podlegają tym sądom, w których okręgu znajduje się siedziba ich administracyi.

Jeżeli stoją pod bezpośrednim zarządem Państwa lub gminy, wówczas będą zastosowane postanowienia w §§. 23. i 24. objęte.

§. 26.

Wszelkie inne osoby jurystyczne, jakoto: związki, towarzystwa zarobkowe, korporacye, podlegają tym sądom, w których okręgu znajduje się kierunek spraw ich. Jeżeli one, lub osoby pojedyncze, posiadają w innych miejscach zakłady lub ajencye stałe, wówczas można je pozywać w sprawach, odnoszących się do tychże, w tych sądach, w których okręgu znajdują się powyższe zakłady lub ajencye.

§. 27.

Poddani austryaccy, którzy służą za granicą jako urzędnicy austryaccy, pozostają pod sądownictwem, któremu byli podlegli w czasie swego przebywania w Państwie Austryackiém.

Jeżeli miejsca przebywania tego dojść nie można, natenczas przyjąć należy, iż w Wiédniu mieli zamieszkanie swoje.

§. 28.

Poddani Cesarstwa Austryackiego, którzy przyjmują uwierzytelnienia od rządów obcych, pozostaną pod sądem, któremu podlegają według innych sto-

§. 22.

Der Wohnsitz des Dienstgebers ist auch als derjenige der Dienstleute desselben, die mit ihm in gemeinschaftlicher Haushaltung leben, zu betrachten, sofern sie die freie Verwaltung ihres Vermögens besitzen.

§. 23.

Der Fiskus untersteht als Geklagter in jenen Fällen, in welchen sich die Zuständigkeit nach dem Wohnsitze richtet, demjenigen Gerichte, in dessen Sprengel der Amtssitz der Finanzprokuratur, oder, wenn durch eine eigene Kundmachung ein Fiskalvertreter für einen bestimmten Bezirk bleibend bestellt ist, jenem Gerichte, in dessen Sprengel der Amtssitz dieses Vertreters sich befindet.

§. 24.

Die Gemeinden unterstehen den Gerichten, in deren Sprengel der Amtssitz des Gemeindevorstandes sich befindet.

§. 25.

Geistliche Gemeinden, Kirchen, Pfründen, Stiftungen und alle Anstalten zu öffentlichen Zwecken, als: Universitäten, Armenhäuser, Spitäler, unterstehen jenen Gerichten, in deren Sprengel sich der Sitz ihrer Verwaltung befindet.

Stehen sie unter der unmittelbaren Verwaltung des Staates oder einer Gemeinde, so finden die Bestimmungen der §§. 23 und 24 ihre Anwendung.

§. 26.

Alle übrigen juristischen Personen, als: Vereine, Erwerbsgesellschaften und Korporazionen, unterstehen jenen Gerichten, in deren Sprengel sich ihre Geschäftsleitung befindet. Besitzen sie oder auch einzelne Personen an anderen Orten besondere Niederlassungen oder stabile Agenzien, so können sie in Angelegenheiten, welche sich auf diese beziehen, bei den Gerichten belangt werden, in deren Sprengel sich diese Niederlassungen oder Agenzien befinden.

§. 27.

Oesterreichische Unterthanen, welche in der Eigenschaft eines österreichischen Beamten im Auslande dienen, bleiben unter der Gerichtsbarkeit, welcher sie während ihres Aufenthaltes in dem österreichischen Staate unterworfen waren.

Läßt sich dieser nicht ausmitteln, so wird angenommen, daß sie ihren Wohnsitz in Wien hatten.

§. 28.

Unterthanen des österreichischen Kaiserthumes, welche von fremden Regierungen Beglaubigungen annehmen, bleiben unter der Gerichtsbarkeit, welcher sie nach ihren

sunków swoich. Konsulowie obcych Państw podlegają bez różnicy, czy oni są poddanymi austryackimi czy obcymi, zawsze sądom austryackim, w których okręgu przebywają.

§. 29.

Poddani Państw obcych mogą być pozwanymi przed sądy austryackie:

a) przed sąd powszechny zamieszkania swego, jeżeli go obrali w Państwie Austryackiém;

b) we wszystkich przypadkach, w których także poddani austryaccy na mocy przepisów niniejszéj ustawy pozywanymi być mogą zewnątrz okręgu sądowego zamieszkania swego, przed sąd osobny, do tego wyznaczony (§. 31 i t. d);

c) w przypadku, gdy nie zachodzi ani osobny ani powszechny sąd zamieszkania (lit. *a)* i *b)*, w każdém miejscu, gdzie będą spotkanymi z powodu wszelkich obowiązków, które powstały w Państwie Austryackiém, albo tamże dopełnionemi być mają;

d) w skutku wzajemności *(reciprocitatis)*, we wszystkich przypadkach, w których Państwo, do którego należą, dopuszcza skarg przeciw poddanym austryackim.

§. 30.

Jeżeli kto pozwanym być ma przed sąd powiatowy miejsca takiego, w którém się rzeczywiście nie znajduje, a jeżeli w tém miejscu ustanowionych jest kilka sądów powiatowych, lub sąd powiatowy podzielony jest na kilka oddziałów, wówczas powód ma do wyboru, przed który sąd powiatowy lub przed który oddział onegoż skargę swoję wynieść zechce.

§. 31.

b) Osobny. Skarga wywoławcza.

Skargi wywoławcze wynosić należy przed ten sąd, przed którymby wywołujący pozwanym być musiał w rzeczy głównéj. Gdy wywołany miał prawo wyboru między kilką sądami, wówczas jeżeli przeczył wywołaniu i przegrał, nie będzie mógł wynieść skargi przed sąd inny, jak ten, przed którym był prowadzony proces wywoławczy.

§. 32.

Umorzenie.

Wywołania w celu umorzenia obligacyj rządowych i innych papierów kredytowych z niemi na równi położonych, należy wynosić przed ten trybunał piérwszéj instancyi, w którego siedzibie urzędowéj prowadzone są księgi kredytowe odpowiednie.

übrigen Verhältnissen unterstehen. Die Konsulen fremder Mächte unterstehen, sie mögen österreichische oder fremde Unterthanen seyn, stets den österreichischen Gerichten, in deren Bezirke sie sich aufhalten.

§. 29.

Unterthanen auswärtiger Staaten können vor den österreichischen Gerichten belangt werden:

a) bei dem allgemeinen Gerichtsstande des Wohnsitzes, wenn sie diesen in dem österreichischen Staate genommen haben;

b) in allen Fällen, in welchen auch österreichische Unterthanen nach den Bestimmungen dieses Gesetzes außer dem Gerichtsbezirke ihres Wohnsitzes belangt werden können, bei dem hiezu bestimmten besonderen Gerichtsstande (§. 31 u. fgg.);

c) im Falle, als weder ein besonderer, noch der allgemeine Gerichtsstand des Wohnsitzes eintritt (lit. a, b), an jedem Orte, wo sie getroffen werden, wegen aller Verbindlichkeiten, welche in dem österreichischen Staate entstanden, oder daselbst zu erfüllen sind;

d) in Folge der Gegenseitigkeit (Reciprocität) in allen Fällen, in welchen der Staat, welchem sie angehören, auch Klagen gegen österreichische Unterthanen zuläßt.

§. 30.

Ist Jemand bei dem Bezirksgerichte an einem Orte zu belangen, wo er sich nicht wirklich aufhält, und sind an diesem Orte mehrere Bezirksgerichte bestellt, oder ist das Bezirksgericht in mehrere Abtheilungen getheilt, so steht dem Kläger die Wahl frei, bei welchem dieser Bezirksgerichte, oder bei welcher Abtheilung desselben er seine Klage anbringen wolle.

§. 31.

b) Besonderer Aufforderungsklage.

Aufforderungsklagen müssen bei demjenigen Gerichte angebracht werden, vor welchem der Auffordernde in der Hauptsache zu belangen wäre. In sofern der Aufgeforderte unter mehreren Gerichten zu wählen berechtiget war, kann derselbe, wenn er die Aufforderung bestreitet und sachfällig wird, die Klage nur bei dem nämlichen Gerichte anbringen, vor welchem der Aufforderungs-Prozeß anhängig war.

§. 32.

Amortisirung.

Aufforderungen zum Zwecke der Amortisirung von Staatsobligazionen und denselben gleichgeachteten Kreditspapiere sind bei demjenigen Gerichtshofe erster Instanz anzubringen, an dessen Amtssitze die bezüglichen Kreditsbücher geführt werden.

O umorzenie innych dokumentów, z wyjątkiem wekslów (§. 60), prosić można albo u sądu powiatowego, który jest właściwym sądem proszącego, według zwyczajnego zamieszkania jego, albo téż u sądu powiatowego, przeciw któremu dokument ten za dowód służyć ma.

§. 33.

Skarga wzajemna.

Chociaż skarga wzajemna nie ma żadnego związku z przedmiotem skargi, wyniesioną być może przed ten sam sąd, do którego skarga podaną została, jak długo taż nie jest rozstrzygniętą wyrokiem ostatecznym prawomocnym.

Jeżeli zaś skarga, lub skarga wzajemna, co do przedmiotu swego, należy przed sąd realny lub sąd osobny kauzalny, wówczas skarga wzajemna nie może być przyjętą przez tego samego sędziego.

§. 34.

Zarząd prowadzony.

W sporach, wynikających z zarządu majątkiem obcym lub wspólnym, powód ma prawo wyboru wynieść skargę przed sąd powszechny pozwanego, albo przed ten sąd, któremuby tenże ostatni podlegał, gdyby miał zamieszkanie swoje w miejscu, gdzie zarząd był prowadzonym. Co do zarządu nakazanego ze sądu, należy zachowywać przepisy obecnie istniejące.

§. 35.

Dowód ku wiecznéj pamięci.

Prożby o przypuszczenie dowodu ku wiecznéj pamięci, należy wnosić do tego sądu, do którego należy sądownictwo w rzeczy głównéj; jeżeli zaś ten sąd nie jest znanym, lub zwłoka grozi nagłém niebespieczeństwem, należy wnosić i rozstrzygać prożby takowe w owym sądzie powiatowym, w którego okręgu znajduje się świadek, który wysłuchanym, lub rzecz, która oglądnioną być ma.

§. 36.

Przywrócenie do dawnego stanu.

Przywrócenia do dawnego stanu należy żądać u tego sądu piérwszéj instancyi, w którym proces dawniéj był prowadzonym lub jeszcze wisi.

§. 37.

Skargi w sprawach spadkowych.

Wszelkie skargi o dziedzictwo i o podział dziedzictwa, bądź że są oparte na spadkobierstwie z ustawy, bądź na ostatniéj woli, bądź na kontrakcie o dziedzictwo; tudzież wszelkie skargi, mające za przedmiot długi spadkowe, zapisy, albo darowiznę na przypadek śmierci, muszą być wynoszone, dopóki nie nastąpi przyznanie spadku, przed ten sąd (także przed sąd powiatowy delegowany miejski), w którym wisi pertraktacya spadku. Po przyznaniu spadku należą skargi takowe pod sąd dziedzica.

Die Amortisirung anderer Urkunden, mit Ausnahme der Wechsel (§. 60), kann von dem Bewerber entweder bei dem Bezirksgerichte seines eigenen ordentlichen Wohnsitzes, oder bei jenem des Wohnsitzes dessen, gegen den diese Urkunde zum Beweise dienen soll, angesucht werden.

§. 33.

Widerklage.

Widerklagen können, auch wenn sie mit dem Gegenstande der Klage keinen Zusammenhang haben, so lange über diese nicht durch rechtskräftiges Endurtheil entschieden ist, bei dem nämlichen Gerichte angebracht werden, bei welchem die Klage überreicht worden ist.

Gehört jedoch die Klage oder Widerklage ihrem Gegenstande nach vor den Real- oder einen besonderen Kausal-Gerichtstand, so darf die Widerklage bei dem nämlichen Richter nicht angenommen werden.

§. 34.

Geführte Verwaltung.

In den aus der Verwaltung fremden oder gemeinschaftlichen Vermögens entspringenden Rechtsstreitigkeiten hat der Kläger die Wahl, sie bei dem allgemeinen Gerichtsstande des Geklagten, oder bei demjenigen Gerichte anzubringen, welchem der Letztere unterstände, wenn er an dem Orte seinen Wohnsitz hätte, wo die Verwaltung geführt wurde. In Ansehung der gerichtlich angeordneten Verwaltung hat es bei den bestehenden Vorschriften zu bleiben.

§. 35.

Beweis zum ewigen Gedächtnisse.

Gesuche um Zulassung des Beweises zum ewigen Gedächtnisse sind bei dem Gerichte, welchem die Gerichtsbarkeit in der Hauptsache zusteht, im Falle aber dieses nicht bekannt, oder dringende Gefahr am Verzuge ist, bei demjenigen Bezirksgerichte anzubringen und zu entscheiden, in dessen Sprengel sich der zu vernehmende Zeuge, oder die in Augenschein zu nehmende Sache befindet.

§. 36.

Einsetzung in den vorigen Stand.

Die Einsetzung in den vorigen Stand ist bei demjenigen Gerichte erster Instanz anzusuchen, bei welchem der Prozeß früher verhandelt wurde, oder noch anhängig ist.

§. 37.

Klagen in Verlassenschafts-Angelegenheiten.

Alle Erbschafts- und Erbtheilungsklagen, sie mögen auf der gesetzlichen Erbfolge, einem letzten Willen oder einem Erbvertrage beruhen, dann alle Klagen, welche die Verlassenschaftsschulden, Vermächtnisse, oder eine Schenkung auf den Todesfall zum Gegenstande haben, müssen, so lange die Einantwortung des Nachlasses noch nicht erfolgt ist, bei demjenigen Gerichte (auch städtisch-delegirten Bezirksgerichte) angebracht werden, bei welchem die Erbschaftsverhandlung anhängig ist. Nach der Einantwortung gehören solche Klagen vor den Gerichtsstand des Erben.

§. 38.

Skargi w sprawach fideikomisarnych.

Skargi w sprawach fideikomisarnych należy wynosić przed trybunał piérwszéj instancyi, któremu przydzielone są sprawy fideikomisarne niesporne (§. 89), bez różnicy, czy idzie o następstwo w fideikomisie, czy téż o inne ze stosunku fideikomisarnego wynikające spory.

§. 39.

Spory lennicze.

Spory o lennictwa bezpośrednie cesarskie, tyczące się pana lenniczego, należą do tego trybunału piérwszéj instancyi, gdzie izba lennicza ma urzędową siedzibę swoję. Jeżeli pan lenniczy nie ma udziału w sporze, lub gdy idzie o lennictwo pośrednio cesarskie albo prywatne, natenczas ten trybunał piérwszéj instancyi jest właściwym, w którego okręgu lennictwo się znajduje.

§. 40.

Spory połączone.

Spory, które stoją w związku ze sporem wiszącym i jeszcze nie rozstrzygnionym wyrokiem prawomocnym ostatecznym z tego powodu, ponieważ wynikają z tego samego czynu, mogą być wyniesione przed ten sam sąd, przed który wyniesionym został piérwszy proces.

§. 41.

Spólnictwo sporu.

Skargi przeciw kilku spólnikom sporu należy wynosić przed ten sąd, któremu podlega pozwany w skardze najpiérwéj wymieniony.

§. 42.

Skargi przeciw sędziom powiatowym.

Sędziowie powiatowi podlegają jako pozwani w sprawach, należących do sądu powiatowego, którego są naczelnikami, do tego trybunału piérwszéj instancyi, w którego obrębie leży stanowisko sądu powiatowego. Ten sam przepis także wtenczas ma zastosowanie swoje, gdy pozwany czasowo tylko piastuje miejsce sędziego powiatowego.

Jeżeliby przełożony trybunału piérwszéj instancyi miał być pozwany przed tenże trybunał albo przed sąd powiatowy, leżący w jego okręgu, natenczas skargę wynieść należy przed najbliższy trybunał piérwszéj instancyi.

Te same przepisy wtenczas także mają zastosowanie, gdy sędzia powiatowy jako powód występuje przeciw stronom, podlegającym sądowi powiatowemu, przy którym jest ustanowiony, lub gdy przełożony trybunału piérwszéj instancyi chce pozywać strony, które pozywane być muszą w trybunale jemu podległym, lub w sądzie powiatowym, leżącym w okręgu tegoż trybunału.

§. 38.

Klagen in Fideikommiß-Angelegenheiten sind bei demjenigen Gerichtshofe erster Instanz anzubringen, welchem die nicht streitigen Fideikommiß-Angelegenheiten zugewiesen sind, (§. 89), es möge sich dabei um die Fideikommiß-Nachfolge, oder um was immer für andere aus dem Fideikommiß-Verhältniße entspringende Streitigkeiten handeln.

Klagen in Fideikommiß-Angelegenheiten.

§. 39.

Streitigkeiten über unmittelbare landesfürstliche Lehen, welche den Lehensherrn betreffen, gehören vor denjenigen Gerichtshof erster Instanz, wo die Lehenstube ihren Amtssitz hat. Ist der Lehensherr nicht bei dem Streite betheiliget, oder handelt es sich um ein mittelbar landesfürstliches oder ein Privatlehen, so tritt jener Gerichtshof erster Instanz ein, in dessen Sprengel das Lehen sich befindet.

Lehensstreitigkeiten.

§. 40.

Streitigkeiten, welche mit einer anhängigen und noch nicht mittelst rechtskräftigen Endurtheiles entschiedenen Streitsache aus dem Grunde zusammenhängen, weil sie aus der nämlichen Thatsache entsprungen sind, können bei dem nämlichen Gerichte angebracht werden, bei welchem der erste Prozeß eingeleitet wurde.

Zusammenhängende Streitsachen.

§. 41.

Klagen wider mehrere Streitgenossen sind bei demjenigen Gerichte anzubringen, welchem der in der Klage zuerst benannte Geklagte untersteht.

Streitgenossenschaft.

§. 42.

Bezirksrichter unterstehen als Geklagte in Angelegenheiten, welche vor das Bezirksgericht gehören, dem sie vorgesetzt sind, jenem Gerichtshofe erster Instanz, in dessen Sprengel der Standort des Bezirksgerichtes liegt. Diese Vorschrift hat auch auf den Fall ihre Anwendung, wenn der Betheiligte nur zeitlich die Stelle des Bezirksrichters versieht.

Streitsachen gegen Bezirksrichter und Vorsteher von Gerichtshöfen erster Instanz.

Ist ein Vorsteher eines Gerichtshofes erster Instanz bei diesem Gerichtshofe oder bei einem in dessen Sprengel gelegenen Bezirksgerichte zu belangen, so ist die Klage bei dem nächsten Gerichtshofe erster Instanz anzubringen.

Diese Vorschriften gelten auch dann, wenn ein Bezirksrichter gegen Parteien als Kläger einschreitet, welche dem Bezirksgerichte unterstehen, bei welchem er angestellt ist, oder wenn der Vorsteher eines Gerichtshofes erster Instanz Parteien belangen will, welche bei dem ihm untergebenen Gerichtshofe, oder bei einem in dem Sprengel dieses Gerichtshofes gelegenen Bezirksgerichte zu belangen wären.

§. 43.

Sąd kontraktu.

Jeżeli miejsce, gdzie zapłata ma być uczyniona, albo inny obowiązek dopełnionym, wyraźnie w kontrakcie jest oznaczoném, natenczas wszelkie skargi odnoszące się do tego kontraktu, mogą być wyniesione przed sąd, któremuby podlegał pozwany, gdyby się znajdował w miejscu, gdzie konkrakt ma być dopełnionym, bądź że te skargi dążą do wypełnienia, zniesienia lub do wynagrodzenia z powodu niedopełnienia kontraktu.

§. 44.

Pretensye rzemieślników i wyrobników za wyroby sprzedane lub roboty dostarczone, tudzież pretensye drobnosprzedajców za rzeczy do pożywienia służące i towary, mogą być poszukiwane skargą jeszcze przez dni 90 od dnia, gdy ostatnie dostarczenie nastąpiło przed sądem, który był właściwym według dawnego zamieszkania, gdy kupujący lub robotę dający, tymczasem przeniósł zamieszkanie swoje do innego powiatu sądowego.

Takie samo prawo służy nauczycielom prywatnym, sługom, gospodarzom, szyprom, i woźnicom, co do pretensyj, powstałych za wyrządzone usługi lub prace, jeszcze przez 90 dni po ostatniém świadczeniu usług lub pracy, jeżeli strona przeciwna przeniosła tymczasem zamieszkanie swoje w inny powiat sądowy.

§. 45.

Skargi o szkody w polach wyrządzone.

We wszystkich sporach o szkody, wyrządzone na gruntach przez ludzi lub zwiérzęta, lub na płodach ziemskich znajdujących się na gruncie, chociażby od niego odłączonych, będą mogły być wyniesione skargi o wynagrodzenie przed ten sąd, w którego powiecie leży grunt, jeżeli te sprawy nie wchodzą w zakres władz politycznych lub karnych.

§. 46.

Srodki prowizoryczne zabezpieczenia.

Podania o pozwolenie zapowiedzenia sądowego, prowizorycznego aresztu, sekwestracyi prowizorycznéj lub innego środka tymczasowego zaradźczego mogą być wyniesione, według wyboru powoda albo przed sąd, który jest właściwym w rzeczy głównéj, albo przed ten sąd powiatowy (także miejski delegowany), w którego okręgu środek zabespieczenia prowizorycznego uskutecznionym być ma.

§. 47.

Poddanie się dobrowolne.

Wolno jest stronom poddać się za wyraźném porozumieniem się między sobą innemu sądowi, jak ten jest, któryby był właściwym.

Jednakże przez takie porozumienie się nie można będzie spraw, przekazanych wyłącznie osobnemu sądowi kauzalnemu, przeciągać pod sąd innego

§. 43.

Gerichtsstand des Vertrages.

Wenn der Ort, wo eine Zahlung geleistet, oder eine andere Verbindlichkeit erfüllt werden soll, in einem Vertrage ausdrücklich bestimmt worden ist, so können alle Klagen in Beziehung auf diesen Vertrag, sie mögen auf dessen Erfüllung, Aufhebung oder auf Entschädigung wegen Nichterfüllung desselben gerichtet seyn, bei dem Gerichte angebracht werden, welchem der Geklagte unterstände, wenn er sich an dem Orte befände, wo der Vertrag erfüllt werden soll.

§. 44.

Die Forderungen der Handwerker und Handarbeiter für abgenommene Erzeugnisse und gelieferte Arbeiten, dann die Forderungen der Kleinverschleißer für Viktualien und Waaren können noch durch 90 Tage von der Zeit, als die letzte Leistung erfolgte, bei dem nach dem früheren Wohnsitze zuständigen Gerichte angebracht werden, wenn der Abnehmer oder Arbeitsgeber mittlerweile seinen Wohnsitz in einen anderen Gerichtsbezirk verlegt hat.

Ein gleiches Recht steht den Privatlehrern, Dienstnehmern, Wirthen, Schiffern und Fuhrleuten in Betreff der für geleistete Dienste oder Arbeit entstandenen Forderungen noch durch 90 Tage nach der letzten Leistung zu, wenn der Gegner mittlerweile seinen Wohnort in einen anderen Gerichtsbezirk übertragen hat.

§. 45.

Klagen wegen Feldbeschädigung.

In allen Streitigkeiten wegen einer durch Menschen oder Thiere zugefügten Beschädigung von Grundstücken, oder der auf denselben befindlichen, wenngleich schon abgesonderten Grunderzeugnisse kann die Klage auf Schadenersatz bei demjenigen Gerichte angebracht werden, in dessen Bezirk der Grund gelegen ist, wenn diese Angelegenheiten nicht in den Wirkungskreis der politischen oder Strafbehörden gehören.

§. 46.

Provisorische Sicherstellungsmittel.

Gesuche um Bewilligung eines gerichtlichen Verbotes, provisorischen Arrestes einer provisorischen Sequestrazion, oder einer anderen mittlerweiligen Vorkehrung können nach der Wahl des Klägers entweder bei dem in der Hauptsache zuständigen Gerichte, oder bei demjenigen (auch städtisch=delegirten) Bezirksgerichte angebracht werden, in dessen Sprengel das provisorische Sicherstellungsmittel vollzogen werden soll.

§. 47.

Freiwillige Unterwerfung.

Den Parteien steht frei, sich einem anderen als dem zuständigen Gerichte durch ausdrückliches Uebereinkommen zu unterwerfen.

Doch können durch eine solche Uebereinkunft Angelegenheiten, welche einem besonderen Kausalgerichtsstande ausschließend zugewiesen sind, nicht vor ein Gericht anderer Art

rodzaju, ani téż dla sprawy zwyczajnéj obiérać sądu osobnego kauzalnego, ani też nie jest wolno dla spraw należących pod sąd powiatowy, obiérać sobie do rozprawy trybunał piérwszéj instancyi (§. 55).

§. 48.

Jeżeli sędzia niewłaściwy przyjmie skargę a pozwany nie wniesie ekscepcyi niewłaściwości sądu w terminie, przepisanym w ustawie procesowéj, wówczas należy prowadzić rozprawę w tym samym sądzie, chociażby się następnie okazało, iż sąd nie był powołanym do przyjęcia skargi.

Tylko rozprawy o nieważność albo rozwiązanie małżeństwa, wytoczone przed sąd, do którego wcale nie należy sądownictwo w sprawach tego rodzaju, tudzież rozprawy, które sędzia cywilny rozpoczął, przez pomyłkę w przedmiocie należącym do sądownictwa wojskowego, albo wcale nie należącym do postępowania prawnego, lecz przed władze administracyjne, należy znieść jako nieważne, chociażby niewłaściwość sądu dopiéro w wyższéj instancyi odkrytą została, a to albo z urzędu, albo téż w razie gdyby rozstrzygnienie między stronami zostało już prawomocném, na żądanie władzy mającéj prawo do unieważnienia takowego.

2. Sąd realny.

§. 49.

Do prowadzenia ksiąg publicznych względem dóbr nieruchomych, tam gdzie takie księgi istnieją, tudzież do rozstrzygania wszelkich podań o zapisanie, zanotowanie lub wykreślenie praw rzeczowych, o przedłużenie terminu do wniesienia skargi usprawiedliwiającéj, równie jak do wszystkich czynności urzędowych, odnoszących się do tychże ksiąg, powołanemi są:

a) co do tych dóbr, które dotąd były przedmiotem ksiąg tabularnych i lenniczych, trybunał piérwszéj instancyi tego miejsca, gdzie się znajdują księgi tabularne lub lennicze;

b) co do dóbr nieruchomych, będących w obrębie miast, w których trybunał piérwszéj instancyi ma siedzibę swoję, znajdujący się tamże trybunał piérwszéj instancyi;

c) co do wszystkich innych dóbr nieruchomych, ten sąd powiatowy, w którego powiecie też dobra leżą, albo całkiem, albo w głównych częściach swoich.

§. 50.

Sądem realnym co do rzeczy nieruchoméj jest ten sąd, w którego okręgu dobro jest położoném, a mianowicie:

gezogen, oder für eine gemeine Rechtssache ein besonderer Kausalgerichtsstand gewählt, noch kann für Rechtssachen, welche vor ein Bezirksgericht gehören, die Verhandlung vor einem Gerichtshofe erster Instanz bedungen werden (§. 55).

§. 48.

Wird eine Klage von einem unzuständigen Richter angenommen, und von dem Geklagten die Einwendung des ungehörigen Gerichtsstandes nicht in der durch die Prozeß-Ordnung bestimmten Frist angebracht, so ist die Verhandlung bei diesem Gerichte fortzusetzen, wenn sich gleich in der Folge zeigen sollte, daß das Gericht zur Annahme der Klage nicht berufen war.

Nur Verhandlungen über die Ungiltigkeit oder Trennung der Ehe, welche vor einem Gerichte gepflogen werden, dem eine Gerichtsbarkeit über Rechtssachen dieser Art gar nicht zusteht, und Verhandlungen, welche von dem Zivilrichter irriger Weise über einen zur Militärgerichtsbarkeit oder gar nicht zum Rechtsverfahren, sondern vor die Verwaltungsbehörden gehörigen Gegenstand gepflogen werden, sind, auch wenn die Unzuständigkeit erst in höherer Instanz entdeckt wird, von Amtswegen, oder im Falle die Entscheidung zwischen den Parteien bereits rechtskräftig geworden seyn sollte, auf Antrag der zur Anfechtung berechtigten Behörde als ungiltig aufzuheben.

2. Realgerichtsstand.

§. 49.

Zur Führung der öffentlichen Bücher über unbewegliche Güter, wo solche Bücher gesetzlich bestehen, und zur Entscheidung über alle Gesuche um Einverleibungen, Vormerkungen oder Löschung dinglicher Rechte, um Erstreckung der Frist zur Einbringung der Rechtfertigungsklage, sowie zu allen übrigen auf diese Bücher sich beziehenden Amtshandlungen sind berufen:

a) in Ansehung jener Güter, welche bisher einen Gegenstand der Land- und Lehentafeln ausgemacht haben, der Gerichtshof erster Instanz an dem Orte, wo die Land- oder Lehentafel sich befindet;

b) in Ansehung der unbeweglichen Güter in dem Umkreise der Städte, in welchen ein Gerichtshof erster Instanz seinen Sitz hat, der daselbst befindliche Gerichtshof erster Instanz;

c) in Ansehung aller übrigen unbeweglichen Güter dasjenige Bezirksgericht, in dessen Bezirk dieselben ganz oder ihren Hauptbestandtheilen nach gelegen sind.

§. 50.

Real-Instanz für eine unbewegliche Sache ist dasjenige Gericht, in dessen Sprengel dieselbe gelegen ist, und zwar:

a) co do dóbr tabularnych, trybunał piérwszéj instancyi, w którego okręgu dobra się znajdują;

b) co do dóbr nieruchomych w obrębie miast, w których trybunał piérwszéj instancyi ma siedzibę swoję, znajdujący się tamże trybunał piérwszéj instancyi;

c) co do wszystkich innych rzeczy nieruchomych, sąd powiatowy, w którego okręgu są one położone.

§. 51.

Przedsiębranie wszelkich aktów realnych, jakoto: inwentury, oszacowania, wprowadzenia sekwestratora, licytacyi, załatwienia prawa piérwszeństwa między wierzycielami hipotecznymi, równie jak rozdzielenie między nich ceny kupna, zyskanéj przy sprzedaży egzekucyjnéj, należy do instancyi realnéj.

§. 52.

Skargi, mające za przedmiot prawo rzeczowe na dobrach nieruchomych, mogą być wyniesione tylko przed instancyę realną, bez względu na osobę posiadacza, a to nawet i wtenczas, gdyby tenże podlegał sądowi wojskowemu, lub sądowi nadwornemu marszałkowskiemu.

§. 53.

Ten przepis obowiązuje także i w tym przypadku, jeżeli spór tyczy się podziału dóbr nieruchomych, albo sprostowania granic między niemi. Jeżeli dobra graniczące z sobą należą pod sądownictwo kilku instancyj realnych, wówczas powód ma wybór wyniesienia skargi przed którykolwiekbądź z tych sądów.

§. 54.

Skargi, mające za przedmiot prawo rzeczowe do rzeczy ruchoméj, mogą być wyniesione albo przed sędziego osobistego, albo przed ten sąd, w którego powiecie leży rzecz ruchoma.

§. 55.

Spory o niepokojenie posiadania rzeczy tak ruchomych, jakoteż nieruchomych, w których idzie tylko o dochodzenie ostatniego faktycznego posiadania, i w których rozprawa jest sumaryczną, należy wynosić przed ten sąd powiatowy (także sąd powiatowy delegowany miejski), w którego powiecie uczynioném było niepokojenie, a co do rzeczy ruchomych, jak długo jeszcze nie przeszły w ręce osoby trzeciéj, wynosić można takie spory także przed ten sąd powiatowy (także delegowany miejski), w którego obrębie rzecz się znajduje.

§. 56.

Skargi o zapłacenie pretensyi zabespieczonéj hypotekarnie na dobrach nieruchomych, tudzież skargi o usprawiedliwienie zyskanéj prenotacyi na dobrach

a) für landtäfliche Güter der Gerichtshof erster Instanz, in dessen Sprengel sich das Gut befindet;

b) für die unbeweglichen Güter in dem Umkreise der Städte, in welchen ein Gerichtshof erster Instanz seinen Sitz hat, der daselbst befindliche Gerichtshof erster Instanz;

c) für alle anderen unbeweglichen Sachen das Bezirksgericht, dessen Sprengel dieselben umfaßt.

§. 51.

Die Vornahme aller Realakte, als: der Inventur, Schätzung, Einführung des Sequesters, der Feilbiethung, der Austragung des Vorzugsrechtes zwischen Hypothekargläubigern und der Vertheilung des bei der exekutiven Feilbiethung erzielten Kaufpreises unter dieselben kommt der Real-Instanz zu.

§. 52.

Klagen, welche ein dingliches Recht auf ein unbewegliches Gut zum Gegenstande haben, können ohne Rücksicht auf die Person des Besitzers, und selbst, wenn dieser der Militärgerichtsbarkeit oder dem Hofmarschallamte unterliegen sollte, nur bei der Real-Instanz angebracht werden.

§. 53.

Dieses gilt auch dann, wenn um die Theilung unbeweglicher Güter oder um die Berichtigung der Grenzen derselben gestritten wird. Stehen die an einander gränzenden Güter unter der Gerichtsbarkeit verschiedener Real-Instanzen, so steht dem Kläger die Wahl frei, bei welchem dieser Gerichte er die Klage anbringen wolle.

§. 54.

Klagen, welche ein dingliches Recht auf eine bewegliche Sache zum Gegenstande haben, können entweder bei dem Personalrichter, oder auch bei dem Gerichte, in dessen Bezirke sich die bewegliche Sache befindet, angebracht werden.

§. 55.

Streitigkeiten über Besitzstörungen sowohl beweglicher als unbeweglicher Sachen, bei welchen es sich bloß um die Erörterung des letzten faktischen Besitzstandes handelt, und über welche summarisch zu verhandeln ist, sind bei demjenigen (auch städtisch-delegirten) Bezirksgerichte anzubringen, in dessen Bezirke die Störung geschah, und können hinsichtlich beweglicher Sachen, so lange sie nicht an einen Dritten übergingen, auch bei jenem (auch städtisch-delegirten) Bezirksgerichte, in dessen Sprengel sich die Sache befindet, angebracht werden.

§. 56.

Klagen auf Zahlung einer mit Pfandrecht auf ein unbewegliches Gut versicherten Forderung, — dann Klagen zur Rechtfertigung der erwirkten Vormerkung auf

nieruchomych, wynosić można albo przed sąd, według zamieszkania prawnego właściwy, albo przed ten sąd, któremuby podlegał pozwany, gdyby miał zamieszkanie swoje w tychże dobrach nieruchomych.

3. Sądownictwo handlowe morskie.

§. 57.

Do zakresu sądów handlowych i trybunałów piérwszéj instancyi, przeznaczonych do wykonywania sądownictwa w sprawach handlowych, należą:

1) bez względu na przymioty stron spór wiodących:

a) spory wynikające z interesów kupna, odstawy, pokrycia i innych co do papiérów rządowych, akcyj, przeznaczonych do obiegu obligów prywatnych i losów;

b) spory z interesów bankierskich, wekslarskich, stręczycielskich i komisyjnych;

c) spory z interesów wekslowych;

d) spory z interesów banko-eskomptowych, żyrowych, pożyczkowych, depozytowych i asygnacyjnych.

2) Spory kupców lub fabrykantów ze spedytorami lub frachciarzami z interesów spedycyjnych lub frachtowych, tudzież spory tychże z przedsiębiorstwami zabespieczenia, wynikające z zabespieczenia od szkody.

3) Spory między handlarzami, między handlarzami i fabrykantami, albo między fabrykantami z ich interesów jako takich wynikłe; nakoniec spory między uczestnikami w towarzystwach handlowych i fabrycznych i w towarzystwach akcyjnych, wynikłe z kontraktu spółki.

4) Spory między handlarzami, fabrykantami, bankierami, stręczycielami, komisantami, ajentami handlowymi, spedytorami z jednéj, a kierującymi ich sprawami, buchalterami, lub pomocnikami z drugiéj strony, o ile się tyczą interesów służbodawcy, lub istniejącego między nimi stosunku służby.

§. 58.

Skargi należące do sądownictwa handlowego mogą być wynoszone według wyboru powoda albo przed ten sąd handlowy, w którego obrębie pozwany ma swoje zwyczajne zamieszkanie, lub gdzie firma jego jest protokołowana, lub w którego obrębie zakład jego handlowy się znajduje.

Sądy osobne, mające miejsce w pewnych sporach osobistych (§. 31 i nast.), będą mieć zastosowanie także do sądów handlowych.

ein unbewegliches Gut sind entweder bei dem nach dem Wohnsitze des Geklagten zuständigen oder demjenigen Gerichte anzubringen, welchem der Beklagte unterstünde, wenn er auf dem unbeweglichen Gute seinen Wohnsitz hätte.

2. Handels- und Seegerichtsbarkeit.

§. 57.

In den Wirkungskreis der Handelsgerichte und der zur Ausübung der Handelsgerichtsbarkeit bestimmten Gerichtshöfe erster Instanz gehören:

1. Ohne Rücksicht auf die Eigenschaften der streitführenden Parteien,

a) die Streitigkeiten aus Kauf-, Lieferungs-, Deckungs- und anderen Geschäften in Staatspapieren, Akzien, zum Umsatze bestimmter Privat-Schuldverschreibungen und Losen;

b) die Streitigkeiten aus Bankier-, Wechsler-, Mäkler- und Kommissions-Geschäften;

c) die Streitigkeiten aus Wechselgeschäften;

d) die Streitigkeiten aus den Escompte-, Giro-, Leih-, Depositen- und Anweisungs-Geschäften der Banken.

2. Die Streitigkeiten der Handelsleute oder Fabrikanten mit Spediteuren oder Frächtern aus Spedizions- oder Frachtgeschäften, ferner die Streitigkeiten derselben mit den Versicherungs-Unternehmungen aus Schadenversicherungen.

3. Die zwischen Handelsleuten, dann zwischen Handelsleuten und Fabrikanten, oder zwischen Fabrikanten aus der Betreibung ihrer Geschäfte entstehenden Streitigkeiten, dann die Streitigkeiten zwischen den Theilnehmern an Handels- und Fabriksgesellschaften und Akzienvereinen aus dem Gesellschaftsvertrage.

4. Die Streitigkeiten zwischen Handelsleuten, Fabrikanten, Bankiers, Mäklern, Kommissionären, Handelsagenten und Spediteuren einerseits, und ihren Geschäftsleitern, Buchhaltern oder Gehilfen andererseits, in soferne sie das Geschäft des Dienstgebers, oder das zwischen ihnen bestehende Dienstverhältniß betreffen.

§. 58.

Klagen, welche sich zur Handelsgerichtsbarkeit eignen, können nach der Wahl des Klägers entweder bei demjenigen Handelsgerichte angebracht werden, in dessen Bezirke der Geklagte seinen ordentlichen Wohnsitz hat, oder wo dessen Firma protokollirt ist, oder in dessen Bezirke seine Handelsniederlassung sich befindet.

Die in Personal-Streitsachen für gewisse Fälle eintretenden besonderen Gerichtsstände (§. 31 u. s. f.) finden auch auf die Handelsgreichte Anwendung.

§. 59.

W miejscach, gdzie się nie znajduje ani sąd handlowy, ani trybunał piérwszéj instancyi, przeznaczony do wykonywania sądownictwa w sporach handlowych, sprawy do nich należące, z wyjątkiem spraw wekslowych (§. 57, nr. 1. lit. *c)*, mogą także przed sąd właściwy zwyczajny być wyniesione.

§. 60.

Skargi wekslowe wynoszonem być mogą tylko przed sąd handlowy, albo przed trybunał piérwszéj instancyi, przeznaczony do wyrokowania sądownictwa handlowego.

Umorzenie wekslów należy do tego sądu handlowego, lub do tego trybunału piérwszéj instancyi, ustanowionego do wykonywania sądownictwa handlowego, w którego okręgu znajduje się miejsce wypłaty wekslu.

§. 61.

W sporach, wynikłych z interesów, odnoszących się do okrętów morskich i do żeglugi morskiéj, jakoto: do nabywania i przenoszenia własności okrętów morskich i ich przynależności, do interesów redarskich, do interesów między właścicielem okrętu i szyprem, albo między tymże i podróżnymi, lub ludźmi okrętowymi, nakoniec do spraw aweryjnych zabespieczenia morskiego i bodmeryjnych, sądownictwo przysłuża sądowi morskiemu, albo też trybunałowi piérwszéj instancyi, ustanowionemu do wykonywania sądownictwa piérwszéj instancyi.

§. 62.

Spory, wynikłe ze stosunku służby ludzi okrętowych, z interesów frachtowych morskich, lub z najmu okrętu dla podróżnych, mogą być wynoszonemi zewnątrz tego miejsca, gdzie się znajduje trybunał piérwszéj instancyi, przeznaczony do wykonywania sądownictwa morskiego, także przed ten sąd powiatowy, w którego okręgu pozwany się znajduje, dokąd towar miał być odstawionym, lub gdzie transport podróżnych miał być ukończonym, albo gdzie podróż przerwaną zostaje.

§. 63.

Przyjmowanie zeznań szkód w wypadkach morskich w kraju należy do trybunału piérwszéj instancyi, wykonywającego sądownictwo handlowe, jeżeli się takowy znajduje w miejscu portowém, w innych miejscach zaś do każdego sądu miejscowego.

O przyjmowaniu takowém za granicą stanowi prawo morskie.

§. 64.

Sądownictwo polubowne, służące kapitanom portowym, na mocy obowiązujących ustaw, pozostaje niezmiennem.

§. 59.

An Orten, wo sich kein Handelsgericht oder zur Ausübung der Handelsgerichtsbarkeit bestimmter Gerichtshof erster Instanz befindet, können die dahin gehörigen Streitigkeiten, mit Ausnahme derjenigen aus Wechselgeschäften (§. 57, Nr. 1, lit c), auch bei dem zuständigen gewöhnlichen Gerichte angebracht werden.

§. 60.

Wechselklagen können nur bei dem Handelsgerichte oder dem zur Ausübung der Handelsgerichtsbarkeit bestimmten Gerichtshofe erster Instanz angebracht werden.

Die Amortisirung von Wechseln steht demjenigen Handelsgerichte oder zur Ausübung der Handelsgerichtsbarkeit bestellten Gerichtshofe erster Instanz zu, in dessen Sprengel sich der Zahlungsort des Wechsels befindet.

§. 61.

In Streitsachen aus Geschäften, welche sich auf die Seeschiffe und die Seefahrt beziehen, als die Erwerbung und Uebertragung des Eigenthumes von Seeschiffen und deren Zugehör, die Rhederei Geschäfte, die Geschäfte zwischen dem Eigenthümer eines Schiffes und dem Schiffer, oder zwischen diesem und den Reisenden oder der Schiffsmannschaft, ferner die Haverei-, Seeversicherungs- und Bodmerei-Geschäfte, steht die Gerichtsbarkeit dem Seegerichte, oder dem zur Ausübung der Seegerichtsbarkeit bestellten Gerichtshofe erster Instanz zu.

§. 62.

Streitigkeiten, welche aus dem Dienstverhältnisse der Schiffsmannschaft, aus Seefrachtgeschäften, oder aus der Schiffsmiethe für Reisende entspringen, können außer den Orten, wo sich ein zur Ausübung der Seegerichtsbarkeit bestimmter Gerichtshof erster Instanz befindet, auch bei demjenigen Bezirksgerichte angebracht werden, in dessen Sprengel der Geklagte sich aufhält, die Waare abzuliefern, oder der Transport des Reisenden zu beendigen ist, oder wo die Reise abgebrochen wird.

§. 63.

Die Aufnahme der Verklarung in See-Unfällen steht im Inlande, wenn sich am Hafenplatze ein zur Besorgung der Handelsgerichtsbarkeit bestimmter Gerichtshof erster Instanz befindet, diesem, an anderen Orten jedem Gerichte des Ortes zu.

Die Aufnahme derselben im Auslande wird durch das Seerecht bestimmt.

§. 64.

Die durch die bestehenden Vorschriften den Hafen-Kapitänen eingeräumte schiedsrichterliche Amtswirksamkeit erleidet keine Aenderung.

4. Sądownictwo górnicze.

§. 65.

Trybunały piérwszéj instancyi, przeznaczone do wykonywania sądownictwa górniczego, rozstrzygać będą wewnątrz okręgu swego wszystkie spory:

1) o prawa rzeczowe do kopalń wraz z ich przynależnościami, do których policzyć należy nie tylko wszelkie przez władzę górniczą udzielone dozwolenia szurfowania lub wyzyskiwania kruszców i prowadzenia kopalni, lecz także wszelkie budynki na powiérzchni, grunta i zakłady, przeznaczone do wydobywania i wyrabiania kruszców, lub połączone i używane wraz z kopalnią, jako jedna całość;

2) o używanie takich zakładów wraz z przynależnościami;

3) o dawność w polu górniczém przy nadaniu kopalni;

4) o wytknięcie pola górniczego (pokładu górniczego z pewném ograniczeniem);

5) o rozgraniczenie, rozmierzenie pól górniczych (przez wpuszczenie w ziemię kamieni granicznych);

6) o plony i dopłaty do wydatku przy kopalniach i hutach;

7) o uznania opóźnienia (retardacyi);

8) o uznania opróżnienia (przepadu) uprawnień górniczych;

9) o należytości dziedzicznéj stolni, lub o inne jakie opłaty szybu i stolni;

10) o wynagrodzenie za prowadzenie kopalń pomocniczych i otworowych do cudzych pól górniczych;

11) o wynagrodzenie za spólne używanie cudzych kopalń, budowli i przyrządów do odprowadzania wody, oddalenia złego, a doprowadzenia świeżego powietrza, tudzież wyciągania wyrębów (szyby wietrzne i dobytkowe);

12) o karbony brackie, z powodu ich administracyi, z powodu zaległych datków i zobowiązań przeciw spólnikom karbon brackich;

13) o szkody poczynione w kopalniach i hutach, które powstają z zaniedbania przepisów górniczych;

14) o własność i używanie wód kopalnianych;

15) o kontrakty spółki względem prowadzenia, używania i spieniężenia spólnych kopalń i hut;

16) o zarząd i prowadzenie rachunków między posiadaczami kopalń i ich urzędnikami i pełnomocnikami co do prowadzenia kopalń i jéj przynależności.

4. Berggerichtsbarkeit.

§. 65.

Die zur Ausübung der Berggerichtsbarkeit bestimmten Gerichtshöfe erster Instanz entscheiden innerhalb ihres Sprengels in allen Streitsachen:

1 über dingliche Rechte auf Bergwerke und deren Zugehör, worunter nicht nur alle von der Bergbehörde bewilligten Schurf- oder Muthungs-Baue und verliehenen Bergbaue, sondern auch alle diejenigen Taggebäude, Grundstücke und Anlagen zu rechnen sind, welche zur Gewinnung und Aufbereitung der Mineralien bestimmt, oder sonst als ein Ganzes mit dem Werke verbunden sind und benützt werden;

2. über die Benützung solcher Werke und deren Zugehör;

3. über das Alter im Felde bei Bergwerksverleihungen;

4. über die Aufforderung zur Feldesstreckung (Lagerung des Grubenmaßes mit bestimmter Begränzung);

5. über die Begränzung, Vermarkung (Verlochsteinung) der Grubenfelder;

6. über Ausbeuten und Zubussen von Berg- und Hüttenwerken;

7. über Retardats-Erklärungen;

8. über Frei-Erklärungen (Verfallenheit) von Bergbauberechtigungen;

9. über Erbstollengebühren oder sonstige Schacht- und Stollen-Abgaben;

10. über Entschädigung für in fremde Grubenfelder geführte Hilfs- und Aufschlußbaue;

11. über Entschädigung für die Mitbenützung fremder Gruben, Gebäude, Wasserlösungs-, Wetterführungs- und Förderungsvorrichtungen;

12. über die Bruderladen, wegen deren Verwaltung, wegen rückständiger Beiträge, und wegen der Verpflichtungen derselben gegen die Bruderladgenossen;

13. über Beschädigungen an Berg- und Hüttenwerken, welche aus einer Vernachläßigung der Vorschriften der Berggesetze entstehen;

14. über das Eigenthum oder die Benützung von Grubenwässern;

15. über Gesellschaftsverträge rücksichtlich des Betriebes, der Benützung oder Verwerthung gemeinschaftlicher Bergbaue und Hüttenwerke;

16. über die Verwaltung und Rechnungsführung zwischen Bergwerksbesitzern und ihren Beamten oder Bevollmächtigten über den Betrieb des Werkes und dessen Zugehör.

§. 66.

Trybunały piérwszéj instancyi, przeznaczone do wykonywania sądownictwa w sprawach górniczych, będą także prowadzić księgę górniczą względem wszystkich kopalń wraz z przynależnościami, położonemi w ich okręgu i wykonywać wszelkie inne urzędowe czynności sądownictwa realnego względem nich.

§. 67.

Spory o niepokojenie posiadania, tyczące się przedmiotów górniczych, w których idzie tylko o dochodzenie ostatniego faktycznego posiadania, rozstrzygać będzie sąd powiatowy, w którego okręgu wydarzyło się niepokojenie.

§. 68.

Spory z kontraktu służby, zachodzące między posiadaczami kopalni i wyrobnikami w kopalniach, chociaż stale przyjętymi, należą do sądu powiatowego.

II. W postępowaniu wykonawczém.

§. 69.

O piérwszy stopień egzekucyi należy zawsze prosić w tych sądach, od których wyszedł wyrok w piérwszéj instancyi, lub przed którym zawartą została ugoda, zdolna do egzekwowania.

Jak dalece dalszych stopni egzekucyi żądać można będzie wprost u tego sądu, w którego okręgu egzekucya wykonaną być ma, o tém stanowi ustawa sądowa. Sądy powiatowe delegowane miejskie mają upoważnienie do przedsiębrania egzekucyi do ruchomości, nie zaś do nieruchomości.

Względem wykonania egzekucyi należy przestrzegać przepisów §§. 9—11.

§. 70.

Na wykonanie wyroków sądów obcych zezwalać może ten tylko trybunał piérwszéj instancyi, w którego okręgu sądowym egzekucya przedsięwziętą być ma, o ile rzeczone wyroki Państw obcych według ustaw obowiązujących i traktatów w Państwie Austryackiém wykonanemi być mogą.

§. 71.

O rozstrzygnienie téj kwestyi, iż prawo egzekucyi ugasło przez czynności, które nastąpiły po wyroku lub po sądowéj ugodzie, prosić może egzekwowany tylko w tym sądzie, który zezwolił na piérwszy stopień egzekucyi.

§. 66.

Die zur Ausübung der Gerichtsbarkeit in Bergbau-Angelegenheiten bestimmten Gerichtshöfe erster Instanz haben auch das Bergbuch über die in ihrem Sprengel gelegenen Bergwerke und deren Zugehör zu führen, und die übrigen Amtshandlungen der Realgerichtsbarkeit über dieselben auszuüben.

§. 67.

In Streitigkeiten über Besitzstörungen, welche Bergbau-Objekte betreffen, und wobei es sich nur um die Erörterung des letzten faktischen Besitzstandes handelt, entscheidet das Bezirksgericht, in dessen Sprengel die Besitzstörung vorgefallen ist.

§. 68.

Streitigkeiten aus dem Dienstvertrage zwischen den Werksbesitzern und den Berg-Arbeitern entscheidet, auch wenn die letzteren bleibend aufgenommen sind, das Bezirksgericht.

II. Im Vollstreckungs-Verfahren.

§. 69.

Der erste Grad der Exekuzion ist stets bei denjenigen Richtern anzusuchen, von welchen das Erkenntniß erster Instanz ergangen, oder bei welchen der zur Exekuzion geeignete Vergleich geschlossen worden ist.

Inwieferne die weiteren Exekuzionsgrade unmittelbar bei demjenigen Gerichte angesucht werden können, in dessen Bezirke die Exekuzion vollzogen werden soll, bestimmt die Gerichtsordnung. Städtisch-delegirte Bezirksgerichte sind zwar zur Vornahme der Mobilar-, nicht aber zu jener der Immobilar-Exekuzion berechtiget.

In Ansehung des Vollzuges der Exekuzion sind die Vorschriften der §§. 9—11 zu beobachten.

§. 70.

Der Vollzug der Erkenntnisse auswärtiger Gerichtsbehörden kann, in soferne die Erkenntnisse der Gerichte fremder Staaten nach den bestehenden Gesetzen und Staatsverträgen in dem österreichischen Staate überhaupt vollstreckbar sind, nur von demjenigen Gerichtshofe erster Instanz bewilliget werden, in dessen Gerichtsbezirke die Exekuzion vollzogen werden soll.

§. 71.

Um Entscheidung, daß das Exekuzionsrecht durch Thatsachen, welche dem Erkenntniße oder dem gerichtlichen Vergleiche nachgefolgt sind, erloschen sei, kann der Exekut nur bei dem Gerichte einschreiten, welches den ersten Grad der Exekuzion bewilliget hat.

§. 72.

Prożba o tymczasowe wstrzymanie egzekucyi wyniesioną być może w tym przypadku także przed ten sąd, który do uskutecznienia wykonania jest powołanym.

Tudzież skarga osoby trzeciéj o zniesienie aktu egzekucyjnego, przez który mieni się być pokrzywdzoną w posiadaniu, we własności lub w innêm prawie swojém, może być wyniesioną według wyboru powoda, albo przed sąd, który wydał wyrok, albo téż przed sąd, który przedsięwziął akt egzekucyjny.

III. W postępowaniu konkursowém.

§. 73.

Konkurs otworzony będzie w powszechności przez instancyę osobistą zadłużonego, a mianowicie przeciw posiadaczom nieruchomych dóbr tabularnych, lub wyłączonych ze związku gminy, tudzież przeciw mieszkańcom tych miejsc, w których trybunał piérwszéj instancyi ma siedzibę swoję, przez tenże trybunał, oprócz tych przypadków zaś przed sąd powiatowy, i rozciąga się na cały gdziekolwiekbądź będący majątek ruchomy, tudzież na nieruchomy, leżący w tych krajach koronnych, dla których niniejsza ustawa jest wydana.

W ważnych wypadkach krydalnych, na żądanie dłużnika lub wierzycieli, albotéż na wniosek władz niższych, przez sąd wyższy delegowanym być może do przeprowadzenia konkursu trybunał piérwszéj instancyi, w którego okręgu zadłużony zamieszkuje.

§. 74.

Jeżeli zadłużony, do którego majątku zewnątrz rzeczonych krajów koronnych, konkurs otworzonym został, posiada w tychże krajach dobra nieruchome, natenczas tamże do tychże dóbr osobny konkurs otworzony będzie.

Jeżeli dobra nieruchome, do których konkurs otworzony być ma, leżą w różnych krajach koronnych, albo pod różnemi sądami, wówczas rozstrzyga uprzedzające onegoż otworzenie.

§. 75.

Przeprowadzenie konkursu przeciw handlującym, fabrykantom i innym zarówno z nimi uważanym towarzystwom zarobkowym i towarzystwom na akcye, należy do sądu handlowego, jeżeli siedzibę swoję mają w obrębie tego sądu, oprócz tego zaś do trybunału piérwszéj instancyi, przeznaczonego do wykonywania sądownictwa handlowego, w którego okręgu osiedli.

§. 76.

Przeprowadzenie konkursu przeciw spółce górniczéj, należy do tego trybunału piérwszéj instancyi, który jest powołanym do wykonywania sądownictwa górniczego nad nią.

§. 72.

Das Ansuchen um vorläufige Einstellung der Exekuzion kann in diesem Falle auch bei jenem Gerichte angebracht werden, welches zur Vornahme der Vollstreckung berufen ist.

Auch die Klage eines Dritten wegen Aufhebung eines Exekuzions-Aktes, durch welchen er sich in seinem Besitze, Eigenthume oder in einem anderen Rechte gekränkt erachtet, kann nach der Wahl des Klägers entweder bei dem Erkenntnißgerichte, oder bei jenem Gerichte, welches den Exekuzions-Akt vorgenommen hat, angebracht werden.

III. Im Konkurs-Verfahren.

§. 73.

Der Konkurs ist in der Regel bei der Personal-Instanz des Verschuldeten, und zwar wider die Besitzer landtäflicher oder vom Gemeindeverbande ausgeschiedener unbeweglicher Güter, und wider Einwohner derjenigen Ortschaften, in welchen ein Gerichtshof erster Instanz seinen Sitz hat, bei diesem letzteren, außerdem aber bei dem Bezirksgerichte zu eröffnen, und erstreckt sich stets auf das gesammte, wo immer befindliche bewegliche, dann auf das in den Kronländern, für welche gegenwärtiges Gesetz Wirksamkeit hat, gelegene unbewegliche Vermögen desselben.

Für wichtige Kridafälle kann auf Ansuchen des Schuldners oder der Gläubiger oder auch über Antrag der Unterbehörden von dem Obergerichte der Gerichtshof erster Instanz, in dessen Sprengel der Verschuldete seinen Wohnsitz hat, zur Verhandlung des Konkurses delegirt werden.

§. 74.

Besitzt der Kridatar, über dessen Vermögen außer den genannten Kronländern der Konkurs eröffnet wurde, in denselben unbewegliche Güter, so muß daselbst über diese Güter ein besonderer Konkurs eröffnet werden.

Liegen die unbeweglichen Güter, über welche der Konkurs zu eröffnen ist, in verschiedenen Kronländern, oder unter verschiedenen Gerichten, so gibt die Zuvorkommung den Ausschlag.

§. 75.

Die Konkursverhandlung über Handelsleute, Fabrikanten und die ihnen gleichgestellten Erwerbsgesellschaften und Akzienvereine steht, wenn sie ihren Sitz in dem Sprengel des Handelsgerichtes haben, diesem Gerichte, sonst aber dem zur Ausübung der Handelsgerichtsbarkeit bestimmten Gerichtshofe erster Instanz zu, in dessen Bezirke sie ansäßig sind.

§. 76.

Die Konkursverhandlung über eine Gewerkschaft, als solche, ist bei demjenigen Gerichtshofe erster Instanz zu pflegen, welche zur Ausübung der Berggerichtsbarkeit über dieselbe bestimmt ist.

Rozdział III.

O sądownictwie w sprawach niespornych.

§. 77.

O postępowaniu w sprawach spadkowych.

Do pertraktacyi spadków powołanym jest w powszechności sąd powiatowy (także delegowany miejski), w którego okręgu zmarły miał zwyczajne zamieszkanie swoje.

§. 78.

Jednakże, jeżeli się znajdują w masie spadkowéj dobra tabularne lub inne, których księgi publiczne prowadzone są w trybunale piérwszéj instancyi, (§. 49. lit. *a) b)*, wówczas pertraktacya spadku należy do tego trybunału piérwszéj instancyi, w którego okręgu zmarły miał zwyczajne zamieszkanie swoje.

Dla innych mas spadkowych, obejmujących w sobie znaczne posiadłości w dobrach, lub innych majętnościach, może sąd wyższy na żądanie stron delegować trybunał piérwszéj instancyi do zupełnego przeprowadzenia pertraktacyi spadkowéj.

§. 79.

Jeżeli obywatel austryacki umarł za granicą, wówczas do pertraktacyi jego spadku powołanym jest sąd powiatowy ostatniego zwyczajnego zamieszkania jego w kraju, lub gdyby tego zamieszkania dojść nie można, ten sąd powiatowy lub trybunał piérwszéj instancyi (§. 78), w którego okręgu leżą dobra jego nieruchome w całości lub w największéj części, a jeżeli posiadał tylko majątek ruchomy, ten sąd, w którego okręgu się znajduje większa część onegoż. W przypadku wątpliwym ten sąd jest właściwym, w którym najpiérwéj rozpoczęła się pertraktacya.

§. 80.

Jeżeli obywatel Państwa obcego zmarł w Państwie Austryackiém, lub jeżeli tam zostawił majątek, wówczas pozostawić należy sądowi obcemu tak pertraktacyę spadku, jakotéż rozstrzygnienie wszelkich sporów o prawo do spadku majątku ruchomego, jeżeli prawo wzajemności nie wymaga postępowania innego.

Jak dalece odstąpić należy od powyższych postanowień co do spadków cudzoziemców, którzy obrali sobie już zwyczajne zamieszkanie swoje w Państwie Austryackiém, jeżeli wszystkie strony interesowane poddadzą się prawom i sądom austryackim; tudzież jak dalece sądy austryackie w każdym razie starać się winny o zabespieczenie ruchomości i pism zmarłego, o zaspokojenie wierzycieli, którzy są poddanymi austryackimi, albo cudzoziemcami mieszkającymi w Państwie tutejszém, równie jak o tymczasowe zabespieczenie pretensyj dziedziców i zapisobierców, znajdujących się w krajach tutejszych, stanowią przepisy o postępowaniu spadkowém.

Drittes Hauptstück.

Von der Gerichtsbarkeit in Geschäften außer Streitsachen.

§. 77.

Verlassenschafts-Abhandlung.

Zur Abhandlung von Verlassenschaften ist in der Regel das (auch städtisch-delegirte) Bezirksgericht berufen, in dessen Bezirk der Verstorbene seinen ordentlichen Wohnsitz hatte.

§. 78.

Befinden sich jedoch in einer Verlassenschaft landtäfliche oder andere Güter, worüber die öffentlichen Bücher von einem Gerichtshofe erster Instanz zu führen sind (§. 49 lit. a), b), so kommt die Abhandlung demjenigen Gerichtshofe erster Instanz zu, in dessen Bezirk der Verstorbene seinen ordentlichen Wohnsitz hatte.

Für andere Verlassenschaften, welche einen bedeutenden Güter- oder anderen Vermögensbesitz in sich begreifen, kann auf Ansuchen der Parteien von dem Obergerichte ein Gerichtshof erster Instanz zur vollständigen Pflege der Verlassenschafts-Abhandlung delegirt werden.

§. 79.

Ist ein österreichischer Staatsbürger im Auslande gestorben, so kommt die Verlassenschafts-Abhandlung dem Bezirksgerichte seines letzten ordentlichen Wohnsitzes im Inlande, oder, wenn sich dieser nicht ausmitteln läßt, demjenigen Bezirksgerichte oder Gerichtshofe erster Instanz (§. 78) zu, in dessen Sprengel sich seine unbeweglichen Güter ganz oder zum größten Theile, und wenn er bloß bewegliches Vermögen besessen haben sollte, der größere Theil des letzteren befindet. Im Zweifel hierüber entscheidet die Zuvorkommung.

§. 80.

Ist ein fremder Staatsangehöriger in dem österreichischen Staate gestorben, oder hat er daselbst Vermögen zurückgelassen, so ist der auswärtigen Gerichtsbehörde in Ansehung des beweglichen Nachlaßes des Verstorbenen, sofern nicht die Ausübung der Gegenseitigkeit ein anderes Verfahren nothwendig macht, sowohl die Erbschaftsverhandlung, als die Entscheidung über alle streitigen Erbrechtsansprüche zu überlassen.

In wiefern hievon bei Verlassenschaften derjenigen Fremden, welche bereits ihren ordentlichen Wohnort in dem österreichischen Staate genommen haben, eine Ausnahme Platz greife, wenn alle Betheiligten sich den österreichischen Gesetzen und Behörden unterwerfen, dann, in wiefern die österreichischen Gerichtsbehörden in jedem Falle für die Sicherheit der Effekten und Schriften des Verstorbenen, für die Befriedigung der Gläubiger, welche österreichische Unterthanen, oder hierlandes sich aufhaltende Fremde sind, und für die einstweilige Sicherstellung der Ansprüche der im Inlande befindlichen Erben und Vermächtnißnehmer zu sorgen haben, wird durch die Vorschriften über das Verfahren bei Verlassenschaftsabhandlungen bestimmt.

§. 81.

Co się tyczy dóbr nieruchomych, leżących w Państwie Austryackiém i należących do masy spadkowéj cudzoziemca, pertraktacya spadku należy zawsze do tego austryackiego sądu powiatowego, lub trybunału piérwszéj instancyi (§. 78), w którego okręgu dobra te nieruchome leżą, albo w całości, albo w największéj części, jeżeli z tém Państwem, do którego zmarły należał, nie zachodzi inna umowa.

§. 82.

Jak postępować należy ze spadkami poddanych tureckich, zmarłych w Państwie Austryackiém, lub tych, którzy tam majątek pozostawili, o tém stanowią osobne przepisy.

§. 83.

Opieka i kuratela.

Do ustanowienia opiekuna lub kuratora, i do sprawowania wszelkich czynności, należących z mocy ustawy do władzy opiekuńczéj i kuratorskiéj, powołanym jest z reguły sąd powiatowy (także delegowany miejski), pod którego sądownictwo osobiste należy osoba małoletnia, lub poruczona pieczy w sprawach spornych.

Jednakże ostateczne rozstrygnienie co do rozporządzeń, wydanych ze sądów powiatowych, mocą których z powodu obłąkania lub słabości umysłu, albo z powodu marnotrawstwa kuratela ma być ustanowioną, lub znowu zniesioną, władza ojcowska lub opieka na czas małoletności przedłużoną, tudzież ostateczne załatwienie prożb o adopcyę, nakoniec pozwolenie sprzedaży rzeczy nieruchomych, należących do pupilów i osób pieczy poruczonych, przysłużać będzie tylko trybunałowi piérwszéj instancyi, któremu z tego powodu rozprawy, w téj mierze przeprowadzone, przez sądy powiatowe przedłożonemi być winny.

§. 84.

Jako władza opiekuńcza lub kuratorska nad dziećmi małoletniemi takich spadkodawców, w których masie spadkowéj znajdują się dobra tabularne lub inne, które podlegają trybunałowi piérwszéj instancyi (§. 49 *a*, *b*), a w ogóle nad pupilami i poruczonymi pieczy, którzy sami takie dobra posiadają, lub nabywają, powołanym jest ten trybunał piérwszéj instancyi, pod którego sądownictwem osobistém stoi pupil, lub osoba pieczy poruczona.

Dla innych spraw opiekuńczych i kuratorskich większéj wagi, może miéć miejsce delegacya trybunału piérwszéj instancyi, jako władzy opiekuńczéj lub kuratorskiéj, jeżeli zachodzą warunki wspomnione w §. 78.

§. 81.

Rücksichtlich der in dem österreichischen Staate gelegenen unbeweglichen Güter, die zu dem Nachlaße eines Ausländers gehören, kommt die Verlassenschaftsabhandlung stets demjenigen österreichischen Bezirksgerichte oder Gerichtshofe erster Instanz (§. 78) zu, in dessen Sprengel diese unbeweglichen Güter ganz oder ihrem größten Theile nach gelegen sind, wenn nicht mit dem Staate, welchem der Verstorbene angehörte, eine andere Uebereinkunft getroffen worden ist.

§. 82.

Wie sich in Ansehung des Nachlaßes türkischer Unterthanen zu benehmen ist, welche in dem österreichischen Staate gestorben sind, oder daselbst Vermögen zurückgelassen haben, wird durch besondere Vorschriften bestimmt.

§. 83.

Vormundschaft und Kuratel.

Zur Bestellung des Vormundes oder Kurators und zur Besorgung aller Geschäfte welche der Vormundschafts- und Kuratels-Behörde nach dem Gesetze obliegen, ist in der Regel das (auch städtisch-delegirte) Bezirksgericht berufen, dessen persönlicher Gerichtsbarkeit der Minderjährige oder Pflegebefohlene in Streitsachen untersteht.

Doch kommt die Entscheidung über jene Verfügungen der Bezirksgerichte, durch welche wegen Wahn- oder Blödsinnes, oder wegen Verschwendung eine Kuratel verhängt oder dieselbe wieder aufgehoben, die väterliche Gewalt oder Vormundschaft über die Zeit der Minderjährigkeit verlängert werden soll, denn die definitive Erledigung der Adopzionsgesuche, endlich die Genehmigung der Veräußerung unbeweglicher Sachen der Mündel und Pflegebefohlenen nur dem Gerichtshofe erster Instanz zu, an welchen daher die gepflogenen Verhandlungen von den Bezirksgerichten zu diesem Behufe einzusenden sind.

§. 84.

Als Vormundschafts- oder Kuratels-Behörde über die minderjährigen Kinder solcher Erblasser, in deren Nachlaße sich landtäfliche oder andere Güter befinden, welche einem Gerichtshofe erster Instanz unterworfen sind (§. 49 a, b) und über Mündel und Pflegebefohlene überhaupt, welche selbst solche Güter besitzen oder erwerben, ist derjenige Gerichtshof erster Instanz berufen, dessen persönlicher Gerichtsbarkeit der Mündel oder Pflegebefohlene in Streitsachen untersteht.

Für andere Vormundschafts- und Kuratels-Angelegenheiten von größerer Bedeutung kann unter Voraussetzung der im §. 78 erwähnten Bedingungen die Bestellung eines Gerichtshofes erster Instanz als Vormundschafts- oder Kuratelsbehörde im Wege der Delegazion Platz greifen.

§. 85.

Ustanowienie kuratora dla pojedynczych sporów lub spraw należy w miarę postanowień ustaw cywilnych i ustawy procesowéj, do tego sądu, w którym sprawa wisi.

§. 86.

Sąd, który rozpoczął czynności swoje sądowe, jako władza opiekuńcza lub kuratorska, pozostanie sądem właściwym z wyjątkiem, wspomnionym w piérwszym ustępie §. 84, aż do ukończenia opieki lub kurateli, chociażby pupil lub poruczony pieczy tymczasem przeszedł pod zwierzchność sądu innego.

§. 87.

Separacya od stołu i łoża za wspólném porozumieniem małżonków

Do zezwolenia na separacyę od stołu i łoża, za wspólném porozumieniem małżonków, powołanym jest ten sąd powiatowy, któremu podlega małżonek.

Uwiadomienie o powtórném połączeniu rozdzielonych małżonków, należy donieść temu sądowi, który zezwolił na rozdział proszących małżonków, lub który wydał wyrok w razie sporu w tym przedmiocie.

§. 88.

Dowód nastąpionéj śmierci i uznanie kogo za zmarłego.

Jeżeli w celu rozwiązania małżeństwa prowadzonym być ma dowód przez świadków, iż brakujący małżonek rzeczywiście zmarł, albo jeżeli uzyskaném być ma uznanie go za zmarłego, wówczas postępowanie należy do trybunału piérwszéj instancyi, w którego okręgu małżonek pozostały ma zamieszkanie swoje.

Prożby o przypuszczenie dowodu przez świadków co do nastąpionéj śmierci brakującego, lub też o uznanie go za zmarłego w innym celu, wynoszone być mają przed ten sąd, który jest powołanym do pertraktacyi spadku zmarłego po zapadłym wyroku względem rzeczywiście nastąpionéj śmierci jego, albo uznania go za zmarłego.

§. 89.

Sprawy fideikomisaryczne.

W sprawach niespornych, tyczących się fideikomisów, do których należy także pertraktacya majątku fideikomisarycznego po śmierci posiadaczy, oświadczenie, iż fideikomis wygasł i pozwolenie na rozwiązanie onegoż, postępować winien ten trybunał piérwszéj instancyi, w którego okręgu dotychczasowa władza fideikomisaryczna miała siedzibę swoję. Jeżeli związek fideikomisaryczny wygasł przez śmierć ostatniego posiadacza, wówczas władza spadkowa zmarłego przeprowadzić winna pertraktacyę; lecz oświadczenie, odnoszące się do związku fideikomisarycznego, w tym względzie, iż fideikomis wygasł, należy, nawet w tym przypadku, gdy sąd fideikomisaryczny nie jest oraz władzą pertraktacyjną, do sądu fideikomisarycznego.

§. 85.

Die Bestellung eines Kurators für einzelne Streitsachen oder Geschäfte kommt nach Maßgabe der Bestimmungen des bürgerlichen Rechtes und der Prozeß-Ordnung dem Gerichte zu, bei welchem die Verhandlung anhängig ist.

§. 86.

Das Gericht, welches seine Gerichtsbarkeit als Vormundschafts- oder Kuratels-Behörde auszuüben angefangen hat, bleibt mit Ausnahme der im ersten Absatze des §. 84 erwähnten Fälle, bis zur Beendigung der Vormundschaft oder Kuratel zuständig, wenn auch der Mündel oder Pflegebesohlene inzwischen unter die Gerichtsbarkeit eines anderen Gerichtes treten sollte.

§. 87.

Einverständliche Scheidung von Tisch und Bett.

Zur Bewilligung der einverständlichen Scheidung von Tisch und Bett ist dasjenige Bezirksgericht berufen, dessen Gerichtsbarkeit der Ehegatte unterworfen ist.

Die Anzeige der Wiedervereinigung geschiedener Ehegatten hat bei dem nämlichen Gerichte zu geschehen, welches die Scheidung auf Ansuchen der Ehegatten bewilliget, oder im Falle eines Streites darüber erkannt hat.

§. 88.

Beweis des erfolgten Todes und Todes-Erklärung.

Das Verfahren, wodurch zum Zwecke der Auflösung der Ehe ein Zeugenbeweis über den erfolgten Tod eines vermißten Ehegatten hergestellt, oder die Todes-Erklärung des Vermißten bewirkt werden soll, kommt demjenigen Gerichtshofe erster Instanz zu, in dessen Sprengel der zurückgelassene Ehegatte seinen Wohnsitz hat.

Gesuche um Zulassung des Zeugenbeweises über den Tod eines Vermißten, oder um die Todes-Erklärung desselben zu anderen Zwecken, sind bei demjenigen Gerichte anzubringen, welches zur Verlassenschaftsabhandlung des Verstorbenen nach erfolgtem Erkenntnisse über den Tod oder die Todes-Erklärung desselben berufen erscheint.

§. 89.

Fideikommiß-Angelegenheiten.

Bei Verhandlungen in nicht streitigen Fideikommiß-Angelegenheiten, wohin auch die Abhandlung des Fideikommißvermögens bei Todesfällen der Besitzer, die Erklärung über die erfolgte Erlöschung des Fideikommisses, und die Bewilligung zu dessen Auflösung gehört, hat derjenige Gerichtshof erster Instanz einzuschreiten, in dessen Sprengel die bisherige Fideikommißbehörde ihren Sitz hatte. Ist das Fideikommißband durch den Tod des letzten Besitzers erloschen, so hat zwar die Verlassenschaftsbehörde des Verstorbenen die Abhandlung zu pflegen, allein die auf das Fideikommißband bezügliche Erklärung, daß das Fideikommiß erloschen sei, steht auch in dem Falle, wo das Fideikommißgericht nicht zugleich Abhandlungsbehörde ist, dem Fideikommißgerichte zu.

Przy utworzeniu nowych fideikomisów jest właściwą władzą instancya osobista krajowa fundatora, do pertraktacyi spadku powołana, jeżeli w statucie fideikomisarycznym, zatwierdzonym przez Najjaśniejszego Pana, albo przez trybunał najwyższy sądowy nie jest oznaczoném, który sąd inny ma na przyszłość być instancyą fideikomisaryczną nowoutworzonego fideikomisu.

§. 90.

Sprawy rzeczowe.

Wszelkie podania o tabularne zapisanie lub wykreślenie praw rzeczowych do dóbr nieruchomych i inne czynności, odnoszące się do prowadzenia ksiąg gruntowych, tudzież podania o uskutecznienie czynności realnych, wyrażonych w §. 50, chociaż spraw niespornych dotyczących, wynosić należy przed sądy w §§. 50. i 51. do tego wyznaczone.

§. 91.

Certyfikaty ksiąg handlowych.

Potwierdzenia sądowe co do prawéj własności ksiąg kupców, fabrykantów i profesyonistów, mających prawo prowadzenia ksiąg ku dowodowi służących, wystawiać będzie sąd handlowy albo trybunał piérwszéj instancyi, powołany do wykonywania sądownictwa handlowego, jeżeli księgi prowadzone są w miejscu, gdzie się znajdują rzeczone władze sądowe; oprócz tego przypadku zaś sądy powiatowe.

§. 92.

Potwierdzenie dokumentów i przyjmowanie oświadczeń ostatniéj woli.

Sądy powiatowe, równie jak sądy powiatowe delegowane miejskie, mogą bez ograniczenia przynależności na żądanie przedsiębrać legalizowanie podpisów, widymowanie odpisów i sądowe przyjmowanie rozporządzeń ostatniéj woli.

Rozdział IV.

O przynależności sądów w drugiéj i trzeciéj instancyi.

§. 93.

Odwołania się i zażalenia.

Odwołania się i zażalenia przeciw orzeczeniom wszystkich władz sądowych piérwszéj instancyi tak w sprawach spornych, jakoteż niespornych, rozstrzygane będą w drugiéj instancyi przez sąd krajowy wyższy, w którego okręgu się znajdują, w trzeciéj zaś instancyi przez najwyższy trybunał sądowy, o ile jeszcze dalsze odwołanie się prawnie miejsce miéć może.

Bei neu zu stiftenden Fideikommissen ist die zur Verlassenschaftsabhandlung berufene inländische Personal-Instanz des Stifters die kompetente Behörde, wenn nicht schon in dem Allerhöchst-genehmigten Fideikommiß-Statute, oder durch den obersten Gerichtshof bestimmt wird, welches andere Gericht für die Zukunft die Fideikommiß-Instanz des neuerrichteten Fideikommisses seyn soll.

§. 90.

Real-Angelegenheiten.

Alle Gesuche um grundbücherliche Eintragung oder Löschung dinglicher Rechte auf unbewegliche Güter und andere auf die Grundbuchsführung sich beziehende Amtshandlungen, dann um die im §. 50 bezeichneten Real-Akte sind, auch wenn sie in nicht streitigen Angelegenheiten vorkommen, bei den, in den §§. 50 und 51 hiezu bestimmten Gerichten anzubringen.

§ 91.

Zertifikate über Handelsbücher.

Die gerichtliche Bestätigung über die gesetzmäßige Beschaffenheit der Bücher der Handelsleute, Fabrikanten, und der zur Führung beweiskräftiger Bücher berechtigten Gewerbsleute, ist, wenn die Bücher an dem Orte geführt werden, wo sich das Handelsgericht, oder der zur Besorgung der Handelsgerichtsbarkeit bestimmte Gerichtshof erster Instanz befindet, von diesem, außer diesem Falle aber von den Bezirksgerichten auszufertigen.

§. 92.

Bestätigung von Urkunden und Aufnahme letztwilliger Erklärungen.

Die Bezirksgerichte, sowie auch die städtisch-delegirten Bezirksgerichte, können ohne Beschränkung der Zuständigkeit, auf Begehren die Legalisirung von Unterschriften, die Vidimirung von Abschriften und die gerichtliche Aufnahme letztwilliger Anordnungen vornehmen.

Viertes Hauptstück.

Von der Zuständigkeit der Gerichtsbehörden in zweiter und dritter Instanz.

§. 93.

Berufungen und Beschwerden.

Ueber Berufungen und Beschwerden gegen die Entscheidungen aller Gerichtsbehörden erster Instanz sowohl in als außer Streitsachen ist in zweiter Instanz von dem Oberlandesgerichte, in dessen Bezirk sie sich befinden, und in dritter Instanz, sofern noch ein weiterer Rechtszug gesetzlich zuläßig ist, von dem obersten Gerichtshofe zu entscheiden.

Treść.

Rozdział pierwszy.

Rozdział drugi.

Rozdział trzeci.

Rozdział czwarty.

Inhalt.

Erstes Hauptstück.

Zweites Hauptstück.

Drittes Hauptstück.

Viertes Hauptstück.